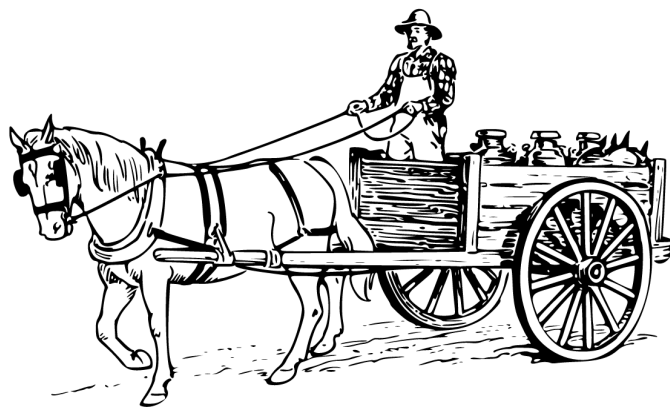

XARXA DE MUSEUS DEL SOLSONÈS

Pla de gestió museística del Solsonès

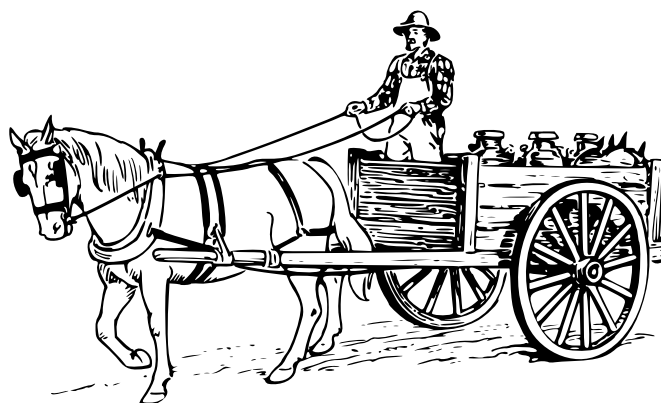
Albert Colell Riu

Tutora: Clara Masriera Esquerra

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Universitat de Barcelona

Juny 2021

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

SUMARI

1. Presentació del projecte	6
1.1 INTRODUCCIÓ	6
1.2 FONAMENTACIÓ	9
 PART 1. Anàlisi de la situació	12
 2. Situació i context	13
2.1 TERRITORI	13
<i>Medi físic</i>	13
<i>Infraestructures</i>	16
2.2 DEMOGRAFIA	17
2.3 ECONOMIA	19
<i>Turisme</i>	19
2.4 HISTÒRIA	20

3. Museus i centres d'interpretació del Solsonès	22	PART 2 Proposta de gestió dels museus del Solsonès	50
3.1 MUSEU DE SOLSONA	24		
3.2 MUSEU-CENTRE D'INTERPRETACIÓ DE LA VALL DE LORD	26	6. Objectius	51
3.3 MUSEU DE L'ESCOLA RURAL DE CASTELLAR DE LA RIBERA	28	7. Xarxa de museus del Solsonès	54
3.4 ECOMUSEU DE LA VALL D'ORA	30	7.1 IDENTITAT	55
3.5 ESPAI BARROC	32	7.2 EIXOS	56
3.6 SALÍ DE CAMBRILS	33	8. Propostes	61
3.7 CASA MUSEU LES CASAS DE MATAMARGÓ	34	8.1 COORDINACIÓ	62
3.8 MUSEU RURAL DE MARCÚS	35	<i>Calendarització i hhoraris</i>	62
3.9 ALTRES ESPAIS VISITABLES	36	<i>Atenció comercial</i>	63
<i>Pou de gel</i>	36	<i>Recursos humans</i>	63
<i>Quarto dels Gegants</i>	37	8.2 INVENTARI	64
<i>Centre d'Interpretació Turística del Solsonès junt amb</i>		8.3 CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ	65
<i>l'espai del ganivet</i>	38	8.4 ACTIVITATS I DINAMITZACIÓ	66
<i>Visites guiades</i>	39	<i>Xerrades I cicle de conferències</i>	66
		<i>Tallers</i>	67
4. Benchmark	41	<i>Visites guiades</i>	67
		<i>Propostes educatives</i>	69
5. DAFO	48	<i>Exposicions temporals</i>	69
		8.5 COMUNICACIÓ	70
		<i>Identitat corporativa i visual</i>	70
		<i>Logotip</i>	70
		<i>Comunicació interna i externa</i>	72

9. Propostes complementaries	76	PART 4 Conclusions	93
PART 3 Producció del projecte i organització	78	14. Conclusions	94
10. Cronograma	79	15. Bibliografia	96
11. Destinatari del projecte	82	Annex	98
11.1 ESCOLES I INSTITUTS DE LA COMARCA	82		
11.2 ESCOLES I INSTITUTS DE FORA	83		
11.3 POBLACIÓ LOCAL	83		
11.4 PÚBLIC TURISTA	84		
12. Model de gestió, finançament i pressupost	85		
12.1 MODEL DE GESTIÓ	85		
<i>Espai de treball</i>	87		
<i>Recursos humans</i>	88		
12.2 FINANÇAMENT	88		
12.3 PRESSUPOST	90		
13. Avaluació del projecte	91		

1. Presentació del projecte

1.1 INTRODUCCIÓ

L'objectiu principal d'aquest projecte és desenvolupar un Pla de gestió museístic i patrimonial del Solsonès que es traduirà en la creació d'una **Xarxa de museus del Solsonès**. Els equipaments museístics, des de museus a centres d'interpretació, són nombrosos i variats. No són l'únic atractiu comarcal, ja que també podem trobar una enorme oferta cultural, principalment a Solsona, i també hi ha un nombre important d'empreses que proporcionen servei de turisme actiu per a tots els públics, des dels turistes fins a la població local.

El més gran és el Museu de Solsona Diocesà i Comarcal que és l'únic que funciona a ple rendiment a la comarca. La resta són petits museus, la majoria d'ells de titularitat municipal, que no tenen cap mena de pla al seu darrere pel que fa als criteris d'actuació. Obren quan poden i sense portar a terme massa accions, aquest ve a ser el primer punt de debilitat.

Una altra situació de debilitat, que presenten aquests museus i centres d'interpretació, és que no comparteixen uns mateixos criteris d'actuació entre ells i cadascú funciona de manera autònoma. Això comporta una enorme disparitat de calendaris i horaris que en dificulten la seva visita.

Mapa del Solsonès amb tots els seus museus i centres d'interpretació.

És principalment perquè per un costat tenim uns equipaments molt potents en l'àmbit patrimonial, però amb uns punts dèbils que els fan gairebé invisibles, que proposem la creació d'una xarxa de museus del Solsonès, que permeti a aquests petits equipaments funcionar de manera agrupada, i establir accions conjuntes. Les accions poden ser diverses i van des de coses tan simples com la regularització d'un calendari i uns horaris, a una comunicació conjunta o una major presència a les xarxes socials, i fins a coses més complexes com el repartiment de recursos econòmics, humans i materials.

Aquesta Xarxa inicialment comptarà amb els equipaments de titularitat municipal com l'Ecomuseu de la Vall d'Ora de Navès, el Museu de l'Escola Rural de Castellar de la Ribera, i l'Espai Barroc de Riner. La consolidació d'aquests equipaments dintre de la Xarxa i l'èxit de la seva gestió donarà peu a iniciar una segona fase on es pot obrir les portes a altres equipaments museístics i interpretatius o els elements patrimonials més sol·licitats de la comarca. Un exemple d'equipament patrimonial poc accessible seria la Torre d'Ardèvol que actualment l'única opció que tens per visitar-la és anar a trucar la porta d'un veí que en cas de ser-hi et deixa la clau. Aquesta manera de fer allunya molt al públic per visitar aquest tipus d'espai i molts directament no coneixen l'existència d'aquesta possibilitat de visita.

Podriem fer servir dues opcions per gestionar la Xarxa. La primera és des de la institució pública, valorant que el Consell Comarcal, com a

ens representant dels municipis de la comarca contractés a algú a través del Patronat de Turisme perquè gestionés aquests espais de manera conjunta a través de la Xarxa. Això podria tirar enrere la institució en cas de no voler assumir una despesa fixa indefinida a les seves arques. Aquí es pot posar sobre la taula l'altra opció, que és a través de la subcontractació d'una empresa privada amb uns contractes amb data de caducitat però prorrogables en el temps segons els resultats obtinguts. Creiem necessari el recolzament públic i per això només contemplarem la primera opció.

El projecte en sí es desenvoluparà en diferents fases on es valorarà els respectius encerts i desencerts. Es començarà per una primera fase que afectarà aquells equipaments que ara per ara no estan funcionant. A mesura que avancem anirem incorporant aquells que sí que funcionen però que no ho estan fent a ple rendiment. A partir d'això es realitzaran les modificacions pertinents per tal de poder seguir avançant i arribar a gestionar i dinamitzar no només les institucions museístiques sinó també els elements patrimonials, sense excloure'n cap. Per tant, l'èxit total seria la gestió i dinamització eficient no només dels museus sinó també dels patrimonis civil, religiós i natural. Així doncs, un altre agent que ha d'intervenir en aquest projecte és el Bisbat que ha de mostrar quines són les seves inquietuds respecte a la gestió patrimonial dels seus edificis per a l'ús no religiós.

Amb aquest projecte, volem donar una segona oportunitat a tots aquells equipaments que un dia van ser inaugurats per aconseguir un rèdit electoral i poder-se fer una foto, però que després van ser menystinguts i oblidats. Ningú va pensar que el funcionament d'aquests equipaments tindrien un cost. Aquest cost, però, no és desorbitat, perquè no s'ha de fer cap renovació museogràfica, sinó que simplement, cal gestionar-ho.

Aquest pla ha de ser una eina per articular totes les iniciatives que s'han portat a terme fins ara. És important que reivindicuem aquests espais patrimonials i si estan tancats, això no és possible. Tenir oberts aquests llocs és una manera de mantenir viva la identitat d'un poble, sobretot en indrets com el nostre on el despoblament i l'envelliment de la població estan al dia a dia. Un lloc on hi ha un museu o un espai patrimonial viu és un espai que guanyen els ciutadans i que pot servir de punt de trobada per dur a terme altres activitats. Bàsicament, necessitem espais oberts i vius al servei dels ciutadans perquè puguin ser llocs de cohesió.

En últim cas, la finalitat del projecte és posar en valor, difondre i posar en un mateix nivell els museus de la comarca del Solsonès que actualment no funcionen a ple rendiment a partir de la millora de la gestió de l'equipament a través d'una sèrie d'actuacions. Tot això s'ha d'emmarcar en la importància de la dinamització constant dels museus per adaptar-se a les noves situacions.

1.2 FONAMENTACIÓ

La creació d'un pla per a tota la comarca pot semblar molt ambiciós per voler abraçar moltes coses, però les característiques del Solsonès obliguen a dur a terme el projecte d'aquesta manera. Ens trobem davant de l'onzena comarca més gran de Catalunya amb una superfície de 1.001 km² i la vuitena amb menys habitants, 13.513 (2020). El que encara és més significatiu és que 9.137 persones de les que hem esmentat abans viuen a Solsona. Només hi ha dos altres municipis amb un nucli major de 300 habitants, Oliu amb 981 i Sant Llorenç de Morunys que en té 960. Els dotze municipis restants tenen entre 150 i 300 habitants i la majoria no disposen d'un nucli urbà sinó que estan formats per masies disseminades.

Així doncs, amb aquesta distribució poblacional és molt difícil que els municipis puguin afrontar grans inversions pel que fa al seu respectiu patrimoni. Aquí és on entra en joc el Consell Comarcal del Solsonès, on en una comarca com la nostra té més pes que mai. Es a través d'aquesta institució que es poden portar a terme moltes accions per millorar els serveis dels municipis. En el nostre cas ens fixem en el Patronat Comarcal de Turisme del Solsonès; un organisme autònom que depèn del Consell i s'encarrega de promoure la presència de la zona en el mercat turístic i de fomentar l'arribada de visitants a través de projectes per donar a conèixer aquesta comarca i per millorar les instal·lacions

dedicades al sector. Un punt a favor per al nostre projecte és que ja existeixen alguns serveis mancomunats entre els diferents municipis, com els serveis socials o la secretaria.

El pressupost del Consell Comarcal del Solsonès del 2020 ascendeix als 5.244.655€. El Patronat de Turisme té un pressupost de 79.000, 72.500 dels quals serveixen per a les despeses de personal de l'Oficina de Turisme. Així que s'hauria de parlar directament amb el Consell Comarcal o demanar al Patronat si podrien tenir vies de finançament per augmentar la seva partida.

Pepe Serra, director del MNAC, deia en un article a El País el 2013 el següent: més que "seguir inventant museus, és el moment de reflexionar i posar ordre en els que tenim, i sobretot de dotar-los d'instruments, com ara recursos fiscals i de mecenatge, perquè aportin més recursos" (Montañés, 2013). Aquestes declaracions de fa vuit anys segueixen vigents avui en dia, i més després de la crisi postpandèmia. S'han de destinar recursos a mantenir les institucions que ja tenim, i aquest pla és el que intenta.

El treball també es pot fonamentar en Museus 2030, que és el document creat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya per donar resposta a les necessitats dels museus del nostre país i on es *“defineixen els principals reptes que encara aquest important sector de la nostra cultura i, alhora, s’estructura el conjunt de línies i de programes d’actuació que han de permetre donar-los resposta a curt i mitjà termini.”*¹

De la diagnosi DAFO que es fa sobre els museus catalans en aquest document, en podem extreure informació que defineix també la realitat dels museus que nosaltres estem tractant i corrobora i reafirma les nostres propostes. De les fortaleces que esmenten en podem destacar el patrimoni ampli i divers, museus garants de la gestió del patrimoni al territori o tradició i vocació educativa però, sobretot n’hem de destacar dues: Xarxes territorials en procés de desplegament i creació i consolidació d’estructures i instruments de suport als museus.

Si mirem quins són els objectius estratègics del Pla de museus on s’enquadren les pertinents accions de nou tornem a veure que el nostre projecte hi encaixa. Ens quedem amb les següents:

- Reforçar la capacitat dels equipaments museístics perquè, com a institucions autònomes, puguin desplegar el seu potencial.

- Ser presents al territori amb les xarxes temàtiques que lideren i projectar internacionalment el patrimoni, la història i la cultura del país.

El nostre projecte està en concordança amb les línies de treball proposades per Museus 2030.

Museus 2030 és el document a partir del qual els museus han de treballar per aconseguir uns determinats objectius per a l'any 2030

¹ Museus 2030 (2017), p.12. Consultable online a <https://cultura.gencat.cat/ca/departament/plans-i-programes/ambit-sectorial/museus-2030-pla-de-museus-de-catalunya/>

Palau d'en Llobera, edifici gòtic que acull el Consell Comarcal del Solsonès. Foto: Nació Digital

Finalment, aquest treball apareix també per donar resposta a una necessitat detectada des de l'Oficina de Turisme del Solsonès. Les tècniques de turisme han expressat el seu malestar per les contínues situacions en què els visitants s'han presentat a l'Oficina preguntant com s'ho poden fer per visitar els museus i l'equip tècnic de l'oficina no ha pogut donar resposta. Fins i tot s'han trobat casos en què algun visitant els ha trucat des del mateix lloc pensant que estaria obert perquè ho ha vist en algun lloc ja desactualitzat o perquè desconeixien on trobar la informació.

Aquest és un problema amb el qual jo també he hagut de fer front en les ocasions en què he estat treballant a l'Oficina. Per això, aquest treball l'han estat seguint de prop les tècniques de turisme, que estan molt interessades a desencallar la situació d'aquestes institucions solsonenques. La seva opinió s'ha tingut en compte per tal de redactar aquest pla.

PART 1

Anàlisi de la Situació

2. Situació i context

2.1 TERRORI

MEDI FÍSIC

El Solsonès és una comarca localitzada al centre de Catalunya, a la província de Lleida, i compta amb una superfície de 1.001,08 Km². El seu terme fronterera amb les comarques de l'Anoia i la Segarra pel sud, l'Alt Urgell i la Noguera per l'oest, el Berguedà pel nord i el Bages a l'est.

Geogràficament podríem dividir la comarca en dues zones molt diferenciades:

- La zona del nord de Solsona, muntanyosa i on trobem les principals muntanyes i serralades de la comarca. Les més destacades són la Serra del Port del Comte, on hi trobem el pic més alt de la comarca i les serres del Turp, Odèn, el Verd, els Bastets i Busa. En aquesta zona les altituds estan entre els 1.000 i els 2.332 metres.
- La zona del sud de Solsona i la part central de la comarca, composta per zones planes d'altiplans amb boscos i zones de conreu. En aquesta zona les altituds estan entre els 600 i els 800 metres.

INFORMACIÓ COMARCAL

Mapa físic del Solsonès. Font: Recursos educatius dels Solsonès

Pel que fa als cursos fluvials el més important és el riu Cardener, que acaba desembocant en el Llobregat. Els embassaments de la Llosa del Cavall i de Sant Ponç en regulen el cabal que creix a la primavera a causa de la neu que es fon en els massissos del nord de la comarca. Aquest riu neix a la vall de Lord, i al llarg del seu recorregut de nord a sud de la comarca modela la que s'anomena "la vall del Cardener". Els altres rius destacables serien l'Aigua d'Ora, a l'extrem est de la comarca i la Ribera Salada, a l'extrem oest.

La geografia de la comarca ha marcat la comunicació d'aquesta amb les altres al llarg del temps. Per exemple, la comunicació amb el nord sempre ha estat de gran dificultat a causa de l'existència de la serra del Port del Comte. Això ha donat lloc a què les comunicacions i rutes tradicionals hagin estat amb el pla de Bages principalment i amb el Berguedà i la Segarra en segon terme.

El sòl està distribuït en diferents usos:

- Un 75% del territori del Solsonès correspon a superfície forestal, amb una presència notable de superfície forestal arbrada.
- Un 20% de la superfície de la comarca és agrícola. Aquesta encara conserva una pagesia forta que ha estat l'activitat econòmica tradicional del Solsonès. Predominen els conreus de secà com cereals, patates, llegums i farratges.
- Un 5% correspon als altres usos com el sòl urbà i l'industrial.

Pel que fa al clima podem dir que ens trobem en un indret de transició, amb uns estius càlids i uns hiverns freds. Pel que fa a les precipitacions trobem una enorme disparitat entre el nord i el sud. Mentre que al nord són més abundants i als hiverns, en alguns casos, en forma de neu, al sud les precipitacions són més escasses.

ESPAIS NATURALS PROTEGITS

Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN)

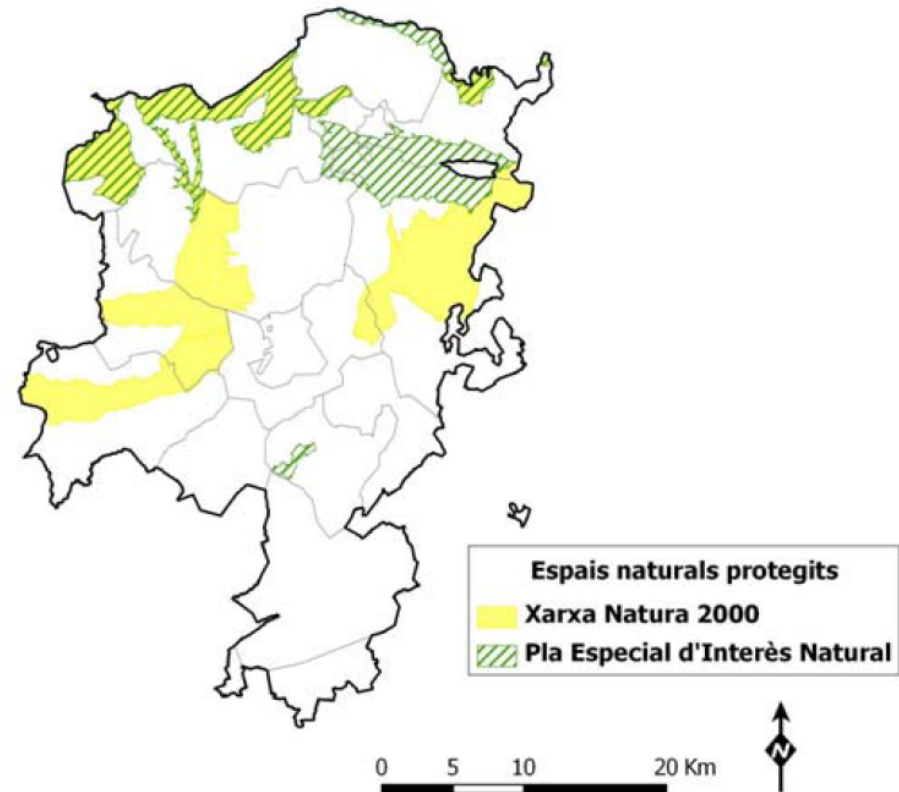
El PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) és un instrument de planificació territorial, amb categoria de Pla Territorial Sectorial. Això significa que el seu abast comprèn tot el territori de Catalunya i que les seves disposicions normatives són d'obligat compliment per a les administracions públiques, de la mateixa manera que per als particulars.²

La Xarxa Natura 2000

Natura 2000 és una xarxa europea d'espais naturals protegits que representa la iniciativa més important de la Unió Europea en política de conservació pel que fa a la biodiversitat. La gestió dels espais de la Xarxa Natura 2000, integrada amb la del conjunt del sistema d'àrees protegides de Catalunya, es desplega mitjançant un conjunt de mesures i instruments que garanteixen l'assoliment dels objectius establerts.³

² Vegeu El Pla d'espais d'interès natural de Catalunya a http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/el_sistema/el_pla_despais_dinteres_natural_de_catalunya/

³ Vegeu Xarxa Natura 2000 a http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/senp_catalunya/el_sistema/xarxa_natura_2000

Mapa dels espais naturals protegits del Solsonès. Font: Pla estratègic del Solsonès

INFRAESTRUCTURES

Com ja hem esmentat a l'apartat del medi físic, les vies de comunicació vénen determinades pel relleu de la comarca. Les principals carreteres del Solsonès tenen una estructura radial amb Solsona com a epicentre d'aquesta xarxa. També hi ha una enorme xarxa de camins rurals per poder accedir al gran nombre de masies que hi ha al Solsonès. L'estructura radial accentua el paper de capitalitat de Solsona, tot i que algunes poblacions dels extrems de la comarca tenen més tendència a desplaçar-se a poblacions properes de les comarques limítrofes com Calaf, Ollana, Cardona o Berga.

La centralitat del Solsonès fa que hi hagi la mateixa estona de desplaçament des de Solsona fins a les capitals provincials com Lleida i Barcelona, a 110 i 120 quilòmetres respectivament. En ambdós trajectes hi ha una durada aproximada d'hora i mitja. Tot i formar part de la província de Lleida hi ha molta tendència a desplaçar-se a Manresa.

Les carreteres principals per als desplaçaments exteriors són:

- La C-55, que comunica la comarca amb el Bages.
- La C-26, que travessa la comarca d'oest a est i uneix l'Alt Urgell i el Berguedà.
- La C-451, anomenada carretera de Biosca que uneix el Solsonès amb la Segarra.

Pel que fa a la comunicació interna s'ha de destacar el paper de la carretera C-462 que uneix Solsona i Sant Llorenç de Morunys, i que existeix des de la construcció de l'embassament de la Llosa del Cavall. Aquesta carretera ha facilitat la comunicació entre les dues poblacions més grans del Solsonès que històricament havia estat complicada, ja que només existia la carretera LV-4241 que comportava un trajecte més llarg.

A través de les carreteres internes els habitants dels municipis rurals poden arribar a tots els indrets del seu municipi. Aquestes al mateix temps estan connectades amb les carreteres esmentades abans que porten a Solsona, la qual cosa comporta que els habitants de tots els municipis del Solsonès triguen menys de mitja hora en arribar a la capital.

El transport públic intercomarcal hi és present amb l'existència d'un bus que fa el trajecte entre Solsona i el Pi de Sant Just. També hi ha busos que surten en direcció Manresa i Barcelona, tot i que l'oferta és molt escassa, cara i el trajecte és molt llarg en comparació al que es pot fer en vehicle privat.

Pel que fa a les infraestructures de telecomunicació hi ha diverses opcions, entre elles la fibra òptica. Malauradament aquesta opció, però només està present a Solsona i al Pi de Sant Just i en construcció a Sant Llorenç de Morunys. Pel que fa als municipis rurals de moment aquesta és una realitat llunyana. Un altre element a destacar és que la cobertura mòbil és present en major o menor intensitat a la majoria de racons de la comarca. Són pocs els indrets on no i arriba cap mena de cobertura.

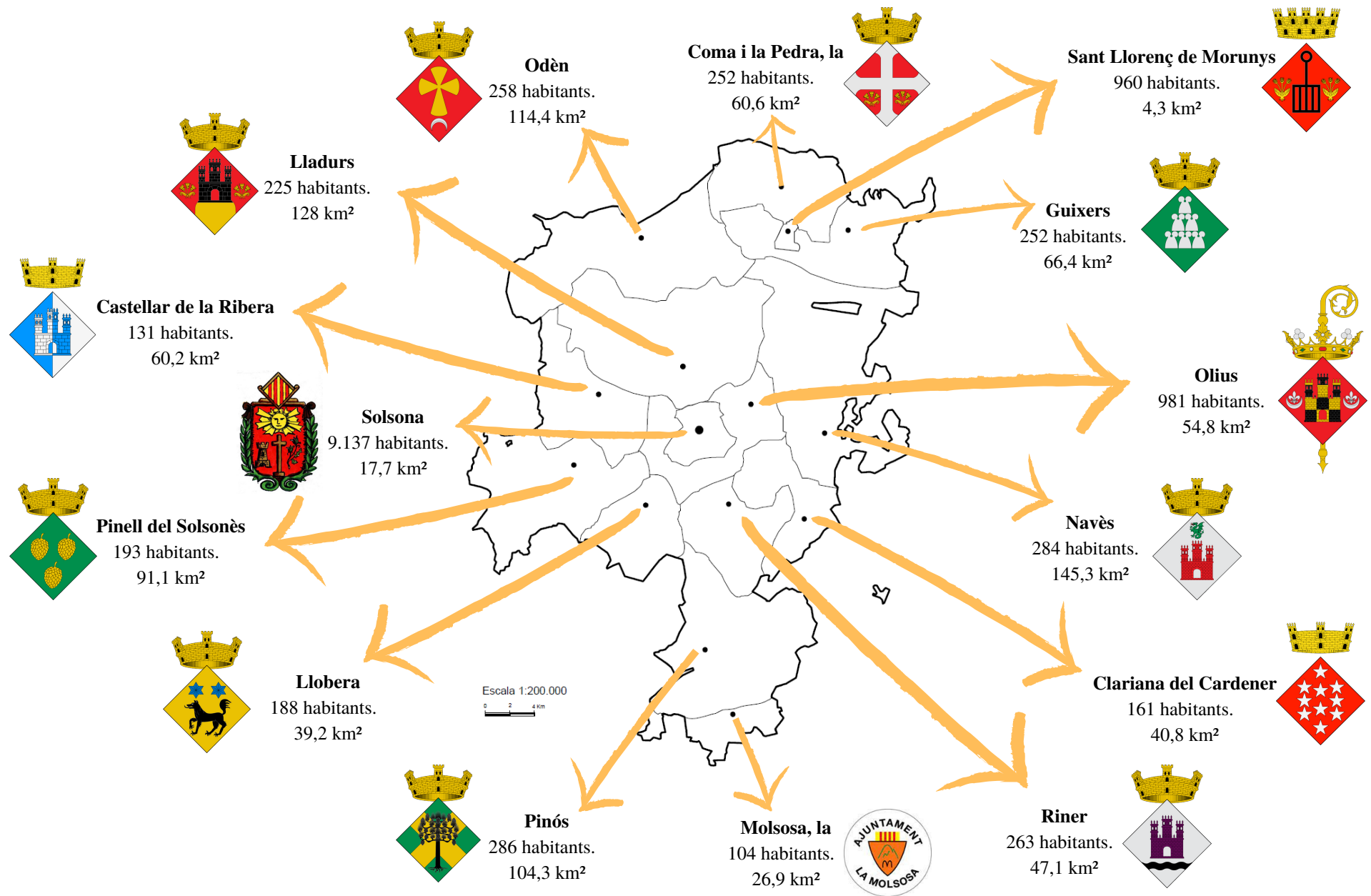
2.2 DEMOGRAFIA

Si analitzem la piràmide de població del Solsonès (annex 1), podem veure que és similar a la de Catalunya. Veiem una baixa natalitat i una elevada esperança de vida. No hi ha molta diferència entre homes i dones i el gruix principal de la població té entre 40 i 65 anys. Per altra banda, l'evolució poblacional del Solsonès (annex 2) ens assenyala que torna a estar en creixement després d'haver baixat lleugerament per culpa de la crisi dels darrers deu anys. Aquesta crisi havia frenat una tendència a l'alça.

Pel que fa a la divisió administrativa actualment hi ha 15 municipis amb un total de 13.513 habitants (2020). La distribució de la població és molt desigual. Més de la meitat dels habitants, un 67% viu a Solsona, i entre Sant Llorenç de Morunys i Olius gràcies a la presència de la urbanització del Pi de Sant Just s'emporten un 14% dels habitants. Quatre cinques parts de la població de la comarca viuen en aquests tres municipis. A la resta de municipis no hi trobem nuclis de població gaire importants pel que fa a volum d'habitants. La majoria estan conformats per masies i cases de pagès agrupades en les antigues parròquies i que es dediquen a l'agricultura i la ramaderia, modelant així el territori que les envolta. Aquestes característiques tenen com a conseqüència una baixa densitat de població al Solsonès, de 13 habitants per quilòmetre quadrat.

Els municipis i la seva relació d'habitants segons les dades de l'Idescat del 2020 són els següents:

- Castellar de la Ribera: 131
- Clariana del Cardener: 161
- Coma i la Pedra, la: 252
- Guixers: 150
- Lladurs: 225
- Llobera: 188
- Molsosa, la: 104
- Navès: 284
- Odèn: 258
- Olius: 981
- Pinell del Solsonès: 193
- Pinós: 286
- Riner: 263
- Sant Llorenç de Morunys: 960
- Solsona: 9.137

Elaboració pròpia

2.3 ECONOMIA

El percentatge d'ocupació en cadascun dels sectors econòmics és el següent:

- Agricultura 7,51%
- Indústria 7,97%
- Construcció 34,57%
- Serveis 49,58%
- NS/NC 0,37%

El sector principal és el sector serveis, que inclou molts tipus d'activitats. Per això ens centrarem a analitzar la distribució d'aquest sector. En concret ens centrarem en l'activitat turística, i es que dintre del 49,58% de persones que treballen en el sector serveis només un 1,11% treballen en el sector turístic.

2.3.1 TURISME

Històricament el Solsonès no ha estat una comarca important pel que fa al sector turístic. Encara avui en dia, com hem pogut veure, aquest segueix sent un element secundari. Tanmateix des de fa dues dècades ha

anat en augment i segueix aquest camí. Les opcions turístiques gràcies als recursos naturals i patrimonials, la gastronomia (que utilitza productes de proximitat i de qualitat), les rutes de BTT i de senderisme i l'existència d'un bon nombre d'allotjaments turístics han propiciat aquest augment de turistes.

Actualment es disposa de 3.867 places d'allotjament turístic entre hotels, apartaments, càmpings i turisme rural. Aquest darrer és el que ha anat més en augment en els darrers anys, reconvertint moltes antigues masies que estaven deshabitades i havien caigut en desús en allotjaments de turisme rural.

Podem dividir els destins turístics del Solsonès en tres. La zona de la Vall de Lord, la zona central de Solsona i Olius, i el sud de Territori de Masies i el Miracle. L'oferta cultural i d'empreses del món turístic és molt ampla. Les empreses més destacades són les següents;

- **Caiaac:** Kayak-K I, Relleus, Tirant Milles
- **Esports d'aventura:** Kailash Gruop, Obrint Via
- **Parapent:** Alioth Parapent Club, Speedride, Xtrem.cat
- **BTT:** Centre BTT Vall de Lord
- **Activitats esportives:** Esportec Outdoor sport, ETFEM

- **Salt amb elàstic:** Bungee.cat
- **Vols en globus:** Globus Pirineu
- **Golf:** Club de golf la Ribera Salada
- **Esquí:** Port del Comte
- **Fotografia:** Photologístics
- **Observació astrologica:** AstroSolsonès
- **Enoturisme:** Masia Tonicoll, Celler del Miracle
- **Visites guiades:** Solsona Experience
- **Centres de fauna:** Zoo dels Pirineus
- **Bany terapèutic:** Bany Salí de Cambrils

2.4 HISTÒRIA⁴

LA PREHISTÒRIA I L'ANTIGUITAT

Els primers vestigis de poblament al territori que actualment conforma la comarca del Solsonès daten de la prehistòria. Arreu del territori hi ha nombroses mostres de sepulcres de fossa i megàlits com dòlmens. D'època ibèrica en tenim diferents poblats com el del Castellvell i el d'Olius que proven l'existència d'un poblament assentat al territori. Tenim pocs vestigis d'època romana més enllà de les restes trobades a Solsona. Molts dels objectes trobats en les excavacions de jaciments d'aquestes èpoques es troben al Museu de Solsona.

L'EDAT MITJANA

De l'època visigòtica i de l'ocupació sarraïna en tenim poques notícies documentals i escasses restes arqueològiques. A finals del segle VIII els cristians conquereixen el territori solsonenc, però no serà fins a l'època del comte Guifré el Pelós que la zona es repoblarà. Aquest territori passarà a ser un domini del comtat d'Urgell. La població es comença a distribuir al voltant de les parròquies, però només serà a dos llocs on s'acabaran formant viles, a Solsona i a Sant Llorenç de Morunys. La resta de territori estarà format per masos. Les terres eren propietat de famílies nobles que es van repartir el territori, els Torroja, els Miró, els Josa, etc.

⁴ Informació extreta de:
Llorens Solé, A. (1987). *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, vol. I i II. Ed. Virgili & Pagès, Lleida.
Planes Albets, R. (1990). *Un cop d'ull a la història de Solsona*. Ajuntament de Solsona, Solsona.

Un canvi important és el matrimoni de l'última filla dels Torroja, Agnès, amb el vescomte de Cardona Ramon Folc IV el 1217. La major part del Solsonès passarà a formar part del Vescomtat de Cardona. Serà una època d'enorme devoció, per això ens han arribat un centenar d'ermites, esglésies i capelles d'estil romànic. L'origen de les grans cases pairals l'hem de cercar a finals de l'època medieval amb la sentència de Guadalupe 1486 que va reafirmar la propietat de la terra a determinades famílies.

L'EDAT MODERNA

A l'època moderna trobem un esdeveniment que tornarà a capgirar la realitat comarcal. S'expulsarà els monjos agustinians del monestir de Solsona i s'erigirà el Bisbat de Solsona, el 1593. La creació del Bisbat i l'atorgament del títol de ciutat a Solsona donarà preeminència a aquesta població per sobre del seu entorn. El títol de ciutat també comportarà una sèrie de privilegis a la capital comarcal i el comerç tindrà un auge important. Fins i tot a Solsona si crearà una Universitat.

La guerra dels Segadors comportarà un daltabaix important a tota la comarca. Sense haver-se recuperat d'aquest conflicte esclatarà la guerra de Successió i la comarca es posicionarà al costat de l'arxiduc Carles. Tot i la desfeta, a mitjans del s. XVIII l'economia es tornarà a recuperar i es faran grans construccions que ens han arribat fins als nostres dies. També serà l'època d'esplanador de l'art barroc, que al Solsonès s'hi desenvoluparà amb escreix com en el retaule barroc del santuari Miracle o el retaule dels Colls de Sant Llorenç de Morunys.

EDAT CONTEMPORÀNIA

L'edat contemporània va entrar amb força amb la guerra del Francès. En aquest conflicte va prendre importància al pla de Busa, que es va fortificar per convertir-lo en un últim reducte si es perdia la guerra. Els canvis econòmics, polítics i socials del segle XIX van trasbalsar la societat de la comarca, eminentment conservadora, i a les guerres carlines es va prendre part en favor del bàndol carlí.

També és al segle XIX quan la comarca arribarà al seu pic de població, 16.187 habitants segons el cens de 1857. La industrialització no va arribar al Solsonès, i per això molts d'aquests habitants es van traslladar a les noves fàbriques que es construïen al Berguedà i al Bages. Aquest declivi no va parar fins a la postguerra, amb l'arribada de població provinent d'altres pobles d'Espanya. També és en aquest moment que Solsona comença a créixer en detriment dels altres municipis de la comarca fins a arribar a la situació actual on la major part de la població del Solsonès viu a la seva capital.

*Vista general de Solsona a principis del segle XX.
Autor: Impremta i llibreria Dach*

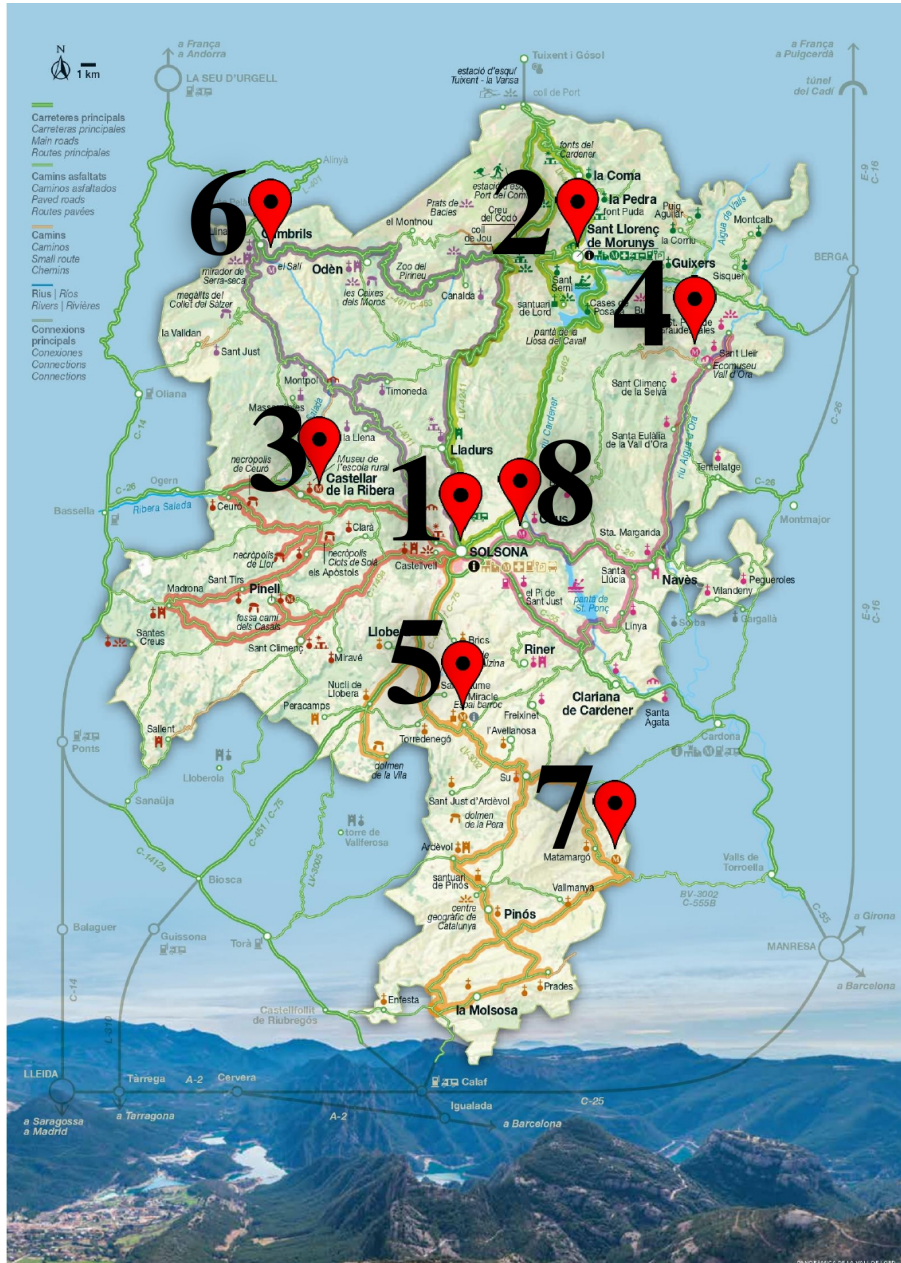

3. Museus i centres d'interpretació del Solsonès

En aquest apartat parlarem de l'origen i evolució dels diferents museus i equipaments patrimonials. Analitzarem la seva titularitat, gestió i organització per poder conèixer quina és la realitat específica de cadascun d'ells.

A partir de l'anàlisi interna, de les dades pròpies dades del context i la situació i del DAFO extraurem una sèrie de conclusions. Aquestes conclusions seran les que ens serviran per fonamentar el nostre projecte i redactar els objectius d'aquest pla, que servirà per cobrir les mancances que puguem detectar. Ens ajudarem d'una anàlisi d'altres experiències alienes al nostre projecte per agafar idees per redactar el nostre. Aquest anàlisi d'altres experiències el podeu veure en el següent punt

Llistat de Museus

Els museus i centres d'interpretació que analitzarem són els següents:

1. Museu de Solsona
2. Museu-Centre d'Interpretació de la Vall de Lord
3. Museu de l'Escola Rural de Castellar de la Ribera
4. Ecomuseu de la Vall d'Ora
5. Espai Barroc del Miracle
6. Salí de Cambrils
7. Casa Museu Les Cases de Matamargó
8. Museu Rural de Marcús (Olius)

Els hem ordenat i classificat segons la seva tipologia i característiques. El primer és el Museu de Solsona, gran, públic i en ple rendiment. Després ve el Museu-Centre d'Interpretació de la Vall de Lord, més petit però també amb un bon funcionament. El segueixen els següents quatre espais que són públics, petits i sense un bon funcionament. Finalment parlem dels dos espais privats.

En un nové punt també parlarem d'altres espais que considerem que són de diferent tipologia que els que analitzem a fons com són el Pou de Gel, el Quarto dels Gegants i el Centre d'Interpretació Turística del Solsonès junt amb l'espai del ganivet.

3.1 MUSEU DE SOLSONA

El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona està ubicat al Palau Episcopal de Solsona. Els seus orígens els hem de cercar el 1896 quan el bisbe Ramon Riu i Cabanes, va inaugurar el Musaeum Archaeologicum Dioecesanum de Solsona. L'objectiu era conservar i recuperar el patrimoni del bisbat, per tal que es quedés al territori i no fos espoliat. També es volien recuperar algunes peces que el Bisbat de Vic s'havia emportat de la diòcesi solsonina. Va ser un dels primers museus diocesans de Catalunya.⁵

Inicialment estava ubicat a l'edifici on actualment hi ha el Consell Comarcal del Solsonès, que en aquella època encara era un seminari. En un primer moment es van dedicar a registrar, guardar i exposar objectes d'art sacre i d'ús litúrgic. Dos anys després de la seva obertura es va adquirir una col·lecció molt curiosa, objectes de sal procedents del Museu de Sal de Cardona. El canvi important arribaria quan es va posar a Mn. Joan Serra i Vilaró al capdavant de la institució. Ell va afegir una nova col·lecció al museu, la sala de la prehistòria, el món ibèric i el món romà, ple de peces procedents de les seves excavacions arqueològiques.

L'entrada de tots aquests objectes va fer que s'hagués de traslladar el Museu a la seva ubicació actual, tot i que en aquells moments només

*Façana del Palau Episcopal de Solsona, edifici que acull el Museu.
Foto: Museu de Solsona*

ocupava els sobreclaustres de la Catedral. Durant la Guerra Civil algunes obres es van traslladar a Ginebra i durant la postguerra es va haver de negociar el seu retorn. Alhora, aquest conflicte va provocar l'ingrés de més peces al museu, provinents de petites esglésies per temor que fossin destruïdes.

Al capdavant s'hi va posar el Dr. Antoni Llorens. Als anys setanta el museu va haver de tancar per la manca de recursos econòmics i perquè les sales havien quedat desfasades després de tants anys sense cap renovació.

⁵ Consulteu Museu de Solsona a museusolsona.cat

El museu tal com el coneixem avui en dia es va remodelar entre el 1982 i el 1989. Amb aquesta remodelació es va dividir els museus en diferents sales seguint un ordre cronològic. Així doncs, tenim la sala de la prehistòria, l'edat antiga, l'edat mitjana partida entre romànic i gòtic, i unes darreres sales d'època moderna i contemporània. També es van afegir una recepció, una sala d'actes, un espai per a les exposicions temporals, la reserva, la biblioteca i un taller de restauració.

El Museu és un equipament públic que està regit per un patronat, màxim òrgan responsable de la gestió i administració del Museu, en el qual participen el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Bisbat de Solsona, Ajuntament de Solsona i el Consell Comarcal del Solsonès. Aquest sistema és vigent d'ençà que es va signar el conveni el 1982. Aquest acord va que en el museu hi trobem la col·lecció del Bisbat de Solsona, la col·lecció etnogràfica de l'Ajuntament de Solsona i la col·lecció arqueològica de les excavacions realitzades al Solsonès i aportada per la Generalitat. Entre aquestes institucions també s'aporten els recursos econòmics per al bon funcionament de la institució.

És l'únic museu de la comarca que compleix totes les característiques que ha de tenir un bon museu. El seu funcionament és bo i disposa de recursos humans i econòmics suficients per funcionar sense problemes. Tenen una pàgina web pròpia, moderna i constantment actualitzada. També tenen una presència important a les diferents xarxes socials com

Facebook, Instagram o Twitter. Anualment hi ha dues o tres exposicions temporals, una de les quals és pròpia i les altres, en la majoria de casos, de la Xarxa de Museus de les Terres de Lleida i Aran. També fan tota mena d'activitats com visites guiades, tallers, xerrades, cicles de conferències i activitats educatives.

Sala del gòtic Foto: Museu de Solsona

3.2 MUSEU-CENTRE D'INTERPRETACIÓ DE LA VALL DE LORD

El Centre d'Interpretació - Museu de la Vall de Lord està situat a la vila de Sant Llorenç de Morunys. Per trobar els orígens ens hem de remuntar al 1946, quan l'historiador Manuel Riu amb l'ajuda i col·laboració d'altres vilatans de la vall van iniciar el projecte. Manuel Riu havia fet nombrosos treballs i estudis de la zona, la qual cosa va servir de fonaments per poder iniciar el discurs museogràfic. A més a més, els estudis van propiciar la recerca i recerca d'objectes i documents que ajudessin a explicar la història d'aquesta vall. Tot el que és trobar es va començar a registrar, guardar i exposar a l'edifici de la Confraria dels Colls.⁶

L'edifici de la Confraria dels Colls s'ubica en el conjunt monàstic de la vila de Sant Llorenç de Morunys, en una de les ales del claustre, on antigament hi havia la casa del prior. S'hi accedeix a través del claustre. En les seves sales trobem una col·lecció molt diversa d'objectes que reflecteixen la història de la vila i la vida social i econòmica dels seus vilatans. Per exemple, trobem obres una sèrie d'escultures i pintures provinents d'esglésies de la vall, algunes d'elles d'època barroca.

*Un jove contemplant l'exposició permanent del Museu.
Foto: Turisme Solsonès*

Un dels elements més destacats és la reproducció d'un teler. La fabricació de draps era una de les activitats econòmiques principals de la vila des d'època medieval fins ben entrat el segle XIX. Cada casa tenia el seu propi teler i cada família dedicava moltes hores a teixir aquests draps. Aquests draps s'anomenaven draps piteus, i es caracteritzaven per ser molt espessos. També hi ha una sala dedicada al guix, una de les altres activitats econòmiques destacades de la zona. Aquí hi podem veure alguns dels motlles amb formes animals i vegetals que servien per fer els panots de guix que decoraven els sostres de moltes cases.

⁶ Consulteu a Museu-Centre d'Interpretació de la Vall de Lord a <https://museuvalldelord.com/>

El museu el gestiona l'Associació Cultural de la Vall de Lord formada per un grup de vilatans del municipi compromesos amb la conservació i difusió de la història, les tradicions i el patrimoni cultural i paisatgístic del lloc. Aquest espai té un horari d'obertura regular i sempre hi ha algú a recepció. Tanmateix, actualment el museu està tancat a causa d'una remodelació de l'espai i fins a l'estiu no tornarà a obrir. Té una presència activa a les xarxes socials, Facebook, Instagram, Twitter i Youtube. També disposa d'una pàgina web pròpia tot i que, igual que el museu, està en procés de remodelació.

Claustre de l'antic monestir. Foto: Museu - Centre d'Interpretació de la Vall de Lord

Reproducció del teler. Foto: Twitter Museu - Centre d'Interpretació de la Vall de Lord

Sala ja remodelada del museu. Foto: La Vall de Lord

3.3 MUSEU DE L'ESCOLA RURAL DE CASTELLAR DE LA RIBERA

Aquest Museu, en les seves condicions actuals, va ser inaugurat el 2012. Els inicis d'aquest espai els trobem el 2007 quan els membres del consistori d'aquella legislatura, que molts d'ells havien estat alumnes de l'escola del poble, van decidir obrir al públic aquest espai. En un principi només hi havia la sala de l'antiga classe que es va emplenar del material escolar que encara es guardava a les golfes, com els pupitres, l'estufa o el retrat del dictador Francisco Franco. També es va elaborar un audiovisual que es pot visualitzar a l'inici de la visita.

La inauguració d'aquest espai el 2007 va desencadenar que s'iniciés una cerca entre els exalumnes i exprofessors per recollir experiències, anècdotes i material fotogràfic. Tota aquesta feina de recerca es va traduir a fer que el 2012 es portés terme una segona remodelació impulsada per l'Ajuntament i Memorial Democràtic per tal d'ampliar l'espai i els plafons informatius. Actualment forma part dels Espais de Memòria.

El museu es troba a la masia de Cal Sastre, un edifici que l'Ajuntament va comprar l'any 1926 i que va acollir l'escola del poble des d'aquest mateix any fins al seu tancament l'any 1974. El museu explora la

*Vista aèria del conjunt de Cal Sastre, Sant Pere de Castellar i la rectoria.
Foto: Diputació de Lleida*

història de l'escola de la república i l'escola rural a partir de la creació del Secretariat de l'Escola Rural, que va consolidar un nou model pedagògic i organitzatiu. També es plasma l'evolució de l'escola des de l'inici del segle XX fins al dia d'avui amb l'ajuda del material del període en què l'escola es trobava en funcionament. Finalment, també es parla del present de les escoles rurals catalanes.

El museu és de titularitat pública, i el gestiona el mateix l'Ajuntament de Castellar de la Ribera. No és una prioritat en les seves línies de treball

perquè podem veure que no hi ha cap planificació al darrere. En aquest espai hi ha manca d'aprofitament i promoció, i, com a conseqüència, de visites. No hi ha un calendari ni un horari definits, però mirant els darrers anys podem dir que només han obert als estius i en determinats festius però de manera irregular. Tot i obrir pocs dies sí que fan altres activitats com tallers o presentacions de llibres, però de forma esporàdica. El preu de l'entrada és de 3€ pel públic general i de 2€ la reduïda per jubilats i estudiants.

Tampoc ajuda a visibilitzar-se que a internet només té presència a Instagram, ja que no disposa de cap altra xarxa social ni d'un portal web. En aquest perfil d'Instagram l'activitat també és intermitent. Finalment, si vols contactar amb el museu, només disposa del telèfon particular de l'Ajuntament, per això, en un cap de setmana on no hi hagi cap visita programada és molt complicat poder localitzar a algú perquè t'ensenyi el museu.

Aquesta tasca d'obertura i realització de visites guiades l'han portada a terme gent del poble, en alguns casos exalumnes, la qual cosa afavoreix una experiència de qualitat en compartir molts dels seus records en aquest espai.

Interior de l'antiga aula de l'escola. Foto: Nació Digital

Plafons instal·lats per l'Espai de Memòria. Foto: MHÀ Disseny

3.4 ECOMUSEU DE LA VALL D'ORA

L'Ecomuseu de la Vall d'Ora és una institució localitzada a la Vall d'Ora, al municipi de Navès. Està formada pel Molí de Ca l'Ambrós, el Molí de Cal Guirre i l'antiga escola de la Vall d'Ora, anomenada "l'estudi". Aquest espai es va començar a restaurar i museïtzar a partir del 1995, per iniciativa de l'Ajuntament del municipi. També es va restaurar el pont medieval que uneix l'estudi amb el Molí de Ca l'Ambrós.⁷

L'Ecomuseu explica, a través d'aquestes tres instal·lacions, com era la vida en aquest indret durant la primera meitat del segle XX. El primer dels espais és l'Estudi, on hi ha una mostra d'objectes de les activitats que es feien en aquest indret i una sèrie de plafons explicatius que ajuden a entendre i contextualitzar les peces.

Per altra banda tenim els molins, que van funcionar fins a la dècada dels anys vuitanta, quan els dos últims moliners encara estaven vius. Aquests moliners eren en Salvador Subirana de Ca l'Ambrós i en Josep Pujol de Cal Guirre. És a partir de la seva experiència i de les seves explicacions que es va poder teixir un discurs per tal d'explicar i entendre millor la zona.

La restauració i rehabilitació de l'espai va fer que els antics molins encara puguin funcionar, per això l'experiència encara és més satisfactòria i gratificant. Els molins servien per moldre el gra que es produïa en aquest territori tan fèrtil, normalment blat i ordi. També es conserva l'antiga peladora de blat de moro, que servia per poder cuinar després blat de moro escairat, un menjar molt típic de la zona.

L'Estudi i la serradora. Foto: Turisme Solsonès

⁷ Vegeu Ecomuseu la Vall d'Ora a <https://www.ecomuseuvalldora.cat/>

En ser una zona tan allunyada dels nuclis de població també disposava de la seva pròpia ferreria, per evitar els desplaçaments. En aquest espai s'hi realitzaven i reparaven les eines de treball com aixades, destrals, ferradures, arpiots i especialment volants per als segadors, que després eren comercialitzats en fires i mercats. Seguin aquesta línia de l'autosuficiència també i hi havia una serradora que funcionava amb la força de l'aigua. Aquest és un espai que també està rehabilitat i es pot veure el seu funcionament. En aquest indret s'hi feien, sobretot, taulons, posts i bigues per a les cases. També està dempeus l'antic forn de llenya.

En el seu format actual va ser inaugurat el 2000. L'Estudi és propietat de l'Ajuntament i els molins són de propietat privada. La gestió es conjunta i es fa des de l'Ajuntament. Disposa d'una pàgina web pròpia, que està molt bé, però que ningú revisa ni actualitza. Un exemple d'això és que els horaris que hi apareixen encara són del 2017. Actualment, ni que a la pàgina web no ho digui així, només s'hi fan visites guiades sota demanda de la mà d'en Celestí Comaposada, veí de l'indret.

Logo de l'ecomuseu. Foto: Ecomuseu Vall d'Ora

Serradora de l'Ecomuseu. Foto: Hotel la Freixera

Antiga ferreria de la Vall d'Ora.
Foto: Ecomuseu Vall d'Ora

3.5 ESPAI BARROC

L'Espai Barroc és un centre d'interpretació ubicat a la Casa Gran del santuari del Miracle, a Riner, que té com a objectiu difondre el patrimoni artístic d'aquest període, molt nombrós al Solsonès. La seva exposició disposa de pocs objectes, principalment l'explicació es fa a través de recursos museogràfics com plafons, audiovisuals o recursos sonors. Mitjançant tots aquests sistemes s'intenta explicar els orígens del barroc, la seva evolució, el seu impacte a la nostra comarca i la seva fi.

Uns dels objectes més interessants i curiosos de l'exposició són els exvots, retaulons o pintures senzilles que es feien com a mostra d'agraïment a la Mare de Déu del Miracle per haver intercedit en la seva vida salvant-los d'un accident, d'una malaltia o evitant que anessin a la guerra. Per altra banda, també trobem una sala on a partir de l'audició de peces musicals podem escoltar i aprendre més sobre la vessant musical d'aquest estil, no només present l'art pictòric i escultòric sinó també en el musical.

També hi ha una sala on es recrea una habitació de l'antiga hostatgeria. La Casa Gran del Miracle en un passat es va construir per poder acollir el gran nombre de pelegrins que entre els segles XVII i XVIII visitaven el santuari. Finalment, podem visualitzar un enorme mapa del Solsonès on podem veure la ubicació de tots els elements patrimonials d'aquesta època amb una breu descripció de cadascun d'ells.

*Primera sala de l'Espai Barroc on es projecta un audiovisual.
Foto: Turisme Solsonès*

És un espai que es va inaugurar l'any 2016 i és propietat de l'Ajuntament de Riner. Recentment, s'ha ampliat amb la creació de l'Espai Natura, unes sales adjacents que complementen aquest espai ja existent. Aquesta nova part funciona com un centre d'interpretació de l'entorn natural del baix Solsonès, explicant el seu paisatge, el clima, la fauna i la flora.

No té horari d'obertura, només es pot visitar quan hi ha algú a l'Ajuntament, si vas al restaurant que hi ha al costat o si fas la visita guiada del Santuari del Miracle que tens l'opció de complementar-la visitant aquest espai. El cost de l'entrada és de 2 €. Tampoc disposa de pàgina web pròpia ni de xarxes socials.

3.6 SALÍ DE CAMBRILS

El Salí de Cambrils és un espai patrimonial de la localitat de Cambrils, al municipi d'Odèn. És una de les poques salines de muntanya de tot Catalunya juntament amb Gerri de la Sal. L'existència de la font Salada està documentat des de l'època medieval, tanmateix, l'existència del Salí no la trobem en documents fins al 1780. L'existència de les salines i d'aquests recursos hídrics van comportar la creació de quatre molins per aprofitar la força de l'aigua produïda pel fort desnivell del riu. Els molins servien per moldre la sal però també per moldre el gra en època de collita.⁸

L'estructura actual del Salí es va fer a finals del segle XIX, quan encara estava en auge aquesta indústria. Al llarg del segle XX els processos industrials van fer decaure la importància d'aquest indret, perquè no podia competir amb les grans fàbriques. Finalment tancaria les portes el 1963.

Es va començar a restaurar l'any 2000. Les obres de rehabilitació es van allargar durant quinze anys fins a la seva inauguració el 2015. Actualment es poden veure 5.100 m² de les terrasses, els quatre molins, les canalitzacions de fusta amb estalactites de sal i els mitjans de transport. La part museïtzada de les antigues salines només són una part

Instal·lacions del Salí de Cambrils. Foto: Turisme Solsonès

d'aquest indret, ja que en la rehabilitació es va pensar perquè funcionés com un complex terapèutic i turístic. Així doncs les salines com a element patrimonial és només un dels eixos d'aquest equipament.

És de propietat municipal tot i que des de l'any passat l'Ajuntament ha cedit la gestió mitjançant un concurs públic a una parella de joves que fan funcionar tot el complex. Creiem que necessiten un cop de mà pel que fa a la part patrimonial del complex perquè s'estan centrant en les altres. Tanmateix a la part patrimonial, tot i que s'hi poden fer visites guiades, si dediquen pocs esforços, el negoci està focalitzat en la piscina.

⁸ Consulteu El Salí de Cambrils a <http://salidecambrils.cat/ca/>

3.7 CASA MUSEU LES CASAS DE MATAMARGÓ

Les Casas de Matamargó és una masia del municipi de Pinós, prop de la parròquia de Sant Pere de Matamargó, una església de vital importància a la zona i que compta amb un dels darrers retaules barrocs esculpits a Catalunya. En aquesta casa documentada des del s. XIV hi trobem una col·lecció privada amb un gran nombre d'objectes que ens ajuden a entendre com era la vida d'una casa pairal del Solsonès durant el s. XIX.⁹

És una masia d'enormes dimensions, amb un conjunt destacable d'edificis adjacents, construïts perquè aquest espai fos completament autosuficient. Tenia la capacitat de produir tot el necessari per al dia a dia d'una finca de pagès sense necessitat d'anar als principals nuclis de població, que quedaven lluny de la masia.

Han adaptat i restaurat la majoria d'espais de la finca, que ja havien caigut en desús, per poder-los visitar reconvertits en sales on exposar objectes. Així doncs, podem veure l'antiga fusteria, la ferreria, el celler, la capella privada o algunes estances de la casa principal entre altres espais.

Aquest museu és un espai privat, on els mateixos propietaris de la finca són els qui en fan la gestió. L'espai només es pot visitar a través de les visites guiades. Són molt actius a les xarxes socials i disposen de pàgina web pròpia. Aquest espai, però no és la seva font d'ingressos principals, ja que viuen de la pagesia. Tanmateix l'espai està molt ben cuidat i la gestió sembla eficient.

Les Casas de Matamargó. Foto: Turisme Solsonès

⁹ Consulteu Casa Museu Les Casas de Matamargó a <https://www.lescasa.com/>

3.8 MUSEU RURAL DE MARCÚS

És una col·lecció privada de la Casa Marcús. La col·lecció disposa de més de 2000 peces relacionades amb el treball del camp i la vida rural del s. XIX i finals del s. XX. També hi ha eines d'altres oficis. Totes les peces estan exposades al llarg de diverses sales i coberts sense un criteri gaire clar i sense cap mena de recurs museogràfic. Recorda els museus d'abans on es primava posseir una enorme quantitat d'objectes diversos.¹⁰

Aquesta col·lecció no està comunicada de cap manera a les xarxes, només té un petit apartat a la pàgina web de la casa. És una activitat de més a les que ja tenen per als clients de la seva casa de turisme rural. Actua com a un reclam per allotjar-se a la casa. No se'n fa difusió perquè sembla que no és l'objectiu dels propietaris. De fet, s'hi poden fer visites guiades, però si no estàs allotjat a la casa només es faran quan no hi ha cap altre client utilitzant l'allotjament.

Botes i ampolles antigues. Foto: Turisme Solsonès

*Part de l'exposició d'antiga maquinaria agrícola.
Foto: Casa Rural Marcús*

¹⁰ Vegeu Casa Rural Marcús - Museu Rural a <https://www.marcuscasarural.com/ca/actividades.html>

3.9 ALTRES ESPAIS VISITABLES

POU DE GEL

El Pou de gel o pou de glaç de Solsona és una construcció situada a l'entrada de la ciutat al costat del Portal del Pont. Té una estructura de pou d'uns 9 metres de profunditat acabat amb una cúpula i un forat superior anomenat brocal. Aquest indret servia per guardar i conservar el gel que es produïa als mesos més freds de l'any al riu Negre o al forat de la Bòfia per comercialitzar-lo posteriorment. Va funcionar des del s. XVI fins al s. XIX quan amb l'arribada del gel artificial va deixar de ser rentable i va quedar ple de runa i ocult, oblidat per tothom.¹¹

La seva redescoberta, excavació i restauració el 2004 ha permès descobrir aquest pou tan especial (és un dels més bens conservats de Catalunya) i aquest antic ofici. És propietat de l'Ajuntament de Solsona i es visitable a través de visites guiades que es fan des de Solsona Experience. Complementen la visita un audiovisual, una sèrie de plafons explicatius i una recreació museogràfica a l'interior del pou de la disposició del gel un cop s'entrava dintre del pou.

La forma de visitar aquest espai ha variat des de la seva obertura fa més de quinze anys. Des de visites guiades esporàdiques, a la visita lliure de l'espai a través dels recursos esmentats abans. Actualment l'únic sistema és de la visita guiada, ja sigui a través d'alguna de les visites programades durant els caps de setmana i festius de tot l'any o visites guiades per a particulars amb horaris a convenir. La tarifa d'accés al pou és de 4 € l'entrada general i 3 € l'entrada reduïda. S'utilitza la plataforma "entrades solsonès" per adquirir l'entrada.

Interior del Pou de gel de Solsona. Foto: Turisme Solsonès

¹¹ Consulteu Solsona Experience - Pou de gel a <https://solsonaexperience.com/pou-gel>

QUARTO DELS GEGANTS

El Quarto dels Gegants és un espai de Solsona on des del 1710 si han guardat els gegants de Solsona. El 2012 es va estrenar l'adequació d'aquest indret com a un espai visitable. Des de la seva obertura es pot visitar la imatgeria festiva que participa del Corpus i la Festa Major solsonina.¹²

No estem parlant de cap museu, tot i que es podria considerar com un centre d'interpretació, ja que és el magatzem tradicional dels elements folklòrics, però renovat arquitectònicament per facilitar-ne l'exposició, visita i conservació. També hi trobem uns plafons on es ressenya breument la història de cada element acompanyat d'imatges antigues.

En un principi, aquest espai obria de manera intermitent en ocasions especials. Des del 2017 s'ha regularitzat la seva situació i se'n permet la visita a través de Solsona Experience, que inclou aquest espai en les visites que cada cap de setmana fa pel nucli antic de Solsona i també li dedica una visita pròpia de caràcter familiar. A més a més, a l'estiu es complementa la visita del Quarto dels Gegants amb la visita als gegants de Carnaval, que cada estiu són exposats en algun edifici de nucli antic solsoní. La tarifa de la visita és de 4 € l'entrada general i 3 € l'entrada reduïda.

¹² Consulteu Solsona Experience - Quarto dels gegants a <https://solsonaexperience.com/quarto-gegants>

S'ha d'esmentar que, si tot va com està previst, d'aquí a uns anys la ciutat de Solsona comptarà amb un segon espai d'aquestes característiques, la Casa del Carnaval. Es vol dignificar l'altra festa i gegants de Solsona de la mateixa manera que els de Festa Major i Corpus que ja tenen el seu espai. L'Ajuntament de Solsona ja ha adquirit un edifici que s'està rehabilitant amb l'ajuda dels fons europeus Feder per fer d'aquest espai no només un lloc on exposar els gegants sinó on interpretar la festa de Carnaval.¹³

Bestiari de la Festa Major de Solsona en el Quarto dels Gegants. Foto: Solsona Experience

¹³ Notícia del diari Regió 7 del 9 de juliol de 2020 "El Consell Comarcal dona llum verd a l'Illa Cultural de Solsona" <https://www.regio7.cat/solsones/2020/07/09/consell-comarcal-dona-llum-verd-49986568.html>

CENTRE D'INTERPRETACIÓ TURÍSTICA DEL SOLSONÈS JUNT AMB L'ESPAI DEL GANIVET

És un espai ubicat a l'Oficina de Turisme del Solsonès, als baixos de l'edifici gòtic on es troba el Consell Comarcal del Solsonès. Aquest Centre d'Interpretació és un petit espai que poden veure els usuaris de l'Oficina de Turisme i que els hi mostra els llocs d'interès de la comarca i els convida a anar-los a visitar. És un lloc per promocionar la riquesa patrimonial, cultural i natural del Solsonès, una porta d'entrada a la seva estada a la comarca.¹⁴

En un racó d'aquest Centre d'Interpretació s'hi troba l'espai del ganivet, on s'hi exposen tot tipus d'eines de tall fabricades aquí a Solsona, ja que antigament l'indústria ganivetera havia estat importantíssima a Solsona. A part de les eines de tall com ganivets, estisores o fulles d'afaitar també s'hi poden veure les màquines que utilitzaven antigament els artesans per elaborar aquests estris.

Aquestes peces de l'Espai del Ganivet provenen d'un antic museu que va existir a Solsona entre el 1998 i el 2010, el Museu del Ganivet i Eines de Tall, ubicat a la Travessia de Sant Josep número 9. Aquest era un museu que ja des del seu inici va comptar amb enormes contratemps

com la presència d'humitats a l'interior de l'edifici o el canvi de gestió passant del Consell Comarcal, a l'Ajuntament de Solsona fins a mans privades sense que ningú pogués solucionar les deficiències de l'espai escollit per ubicar-lo.

L'accés a aquest espai és gratuït en l'horari d'obertura de l'Oficina de Turisme que és de dilluns a divendres de 9h a 15h i els caps de setmana de 10h a 13h i de 16 a 19h.

Centre d'Interpretació turística del Solsonès en un primer terme i l'Espai del Ganivet en el fons. Foto: Turisme Solsonès

¹⁴ Vegeu Turisme Solsonès - Centre d'Interpretació Turística del Solsonès a <http://turismesolsones.com/no-tho-perdis/oficina-de-turisme-del-solsones/>

VISITES GUIADES GENERALS

Actualment hi ha diverses opcions disponibles per visitar el patrimoni de la comarca:

- **Solsona:** Visites guiades pel nucli antic de Solsona.¹⁵
- **Olius:** visites guiades per sant Esteve d'Olius i el cementiri modernista.¹⁶
- **Santuari del Miracle** visites guiades al Santuari del Miracle.¹⁷
- **La Ruta del barroc:** visita al santuari del Miracle, Sant Pere de Matamargó i les Cases de Matamargó.¹⁸

¹⁵ Vegeu Solsona Experience - Solsona Monumental a <https://solsonaexperience.com/solsona-monumental>

¹⁶ Vegeu Solsona Experience - Olius a <https://solsonaexperience.com/olius>

¹⁷ Consulteu Santuari El Miracle a <https://elmiracle.cat/>

¹⁸ Vegeu La Ruta del Barroc a <http://turismesolsones.com/que-visitar/visites-guiades/la-ruta-del-barroc/>

Inici de la visita guiada al Portal Pont de Solsona. Foto: Solsona Experience

Grup a punt de començar una visita guiada al Miracle. Foto: Turisme Solsonès

CONCLUSIONS

A partir de tots els fets exposats sobre la història, gestió i organització d'aquests diferents espais podem arribar a diverses conclusions. Primer de tot s'ha de destacar que la majoria d'ells han obert fa poc, en els darrers vint anys, o han patit remodelacions durant aquestes últimes dues dècades. Això fa que les exposicions encara siguin vigents i que els materials museogràfics i els discursos encara siguin aprofitables avui en dia. A curt i mitjà termini no s'ha de fer cap intervenció a l'exposició permanent més enllà de petites modificacions.

Em un segon lloc veiem que hi ha dues necessitats en aquests museus. La primera necessitat és la de donar-se a conèixer, comunicar la seva existència al públic potencial. Són museus bastant petits i desconeguts que s'aprofiten de l'arribada de públic que ve per altres motius. Aquesta necessitat, en menor o major mesura, pot incloure tots els museus esmentats, des dels públics als privats.

Per altra banda, la segona necessitat és la pròpia de gestió. Aquesta la trobem en els museus públics de l'Espai Barroc, el Museu de l'Escola Rural, l'Ecomuseu i en menor mesura al Salí de Cambrils. També ho podem veure clarament en el Museu Rural de Marcús, de propietat privada. Aquesta gestió exigeix convertir aquests espais en veritables museus pel que fa al seu funcionament i poder tenir uns mínims de

tractament de la col·lecció amb un inventari i aplicant mesures de conservació-restauració i accentuar les tasques de coordinació, dinamització i comunicació.

Totes aquestes tasques de dinamització i comunicació ara mateix s'estan fent sobre la marxa i de manera molt escassa. En molts casos l'Ajuntament envia una persona a l'espai a fer una visita guiada i ja no fa res més, tota la feina que es fa des dels museus és només aquesta visita. Per això creiem que la creació de la Xarxa de Museus facilitaria que totes aquestes mancances gràcies a la planificació d'activitats i potenciant la comunicació.

4. Benchmarking

En aquest apartat esmentarem diferents projectes dels quals n'agafem idees per desenvolupar el nostre. Els projectes que nosaltres prenem com a referents comparteixen algunes de les característiques que presenten els nostres museus. La principal característica comuna és la dimensió dels equipaments seleccionats, ja que la majoria d'ells són petits i per això presenten diferents solucions per afrontar el dia a dia tot i les seves reduïdes dimensions. Així doncs, analitzem aquestes propostes per tal de conèixer els seus encerts i definir els nostres plans per poder-nos-hi acostar.

Analitzem:

1. L'Ecomuseu de les Valls d'Àneu
2. Museus a la carta (Alt Urgell)
3. Les esglésies de la Vall de Boí
4. Botigues museu de Salàs de Pallars
5. Xarxa de museus de les terres de Lleida i Aran i Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona
6. Museus de suport territorial

4.1 ECOMUSEU DE LES VALLS D'ÀNEU

L'ecomuseu de les Valls d'Àneu és un museu dedicat a l'etnografia de les valls d'Àneu i la resta del Pallars. Va ser inaugurat l'any 1994 com una entitat viva que, a partir de la recerca, la conservació, la difusió i la restitució del patrimoni integral vol participar i incidir en el desenvolupament econòmic i social de les valls d'Àneu i de la resta del Pallars.¹⁹

D'aquest museu hauríem de quedar-nos amb el compromís que té amb el seu entorn. No actua com una institució independent del que l'envolta sinó que s'hi relaciona i el dinamitza. En un municipi tan petit com el nostre, igual que a les Valls d'Àneu, un museu ha de ser un dels eixos vertebradors de la dinamització econòmica atraient un bon nombre visitants i estudiants, preservant i recuperant les tradicions i costums dels avantpassats.

També s'ha de destacar que no disposa d'un sol espai sinó que compta amb vuit espais. Seria com el nostre cas, un patrimoni dispers gestionat des d'una sola entitat que en aquest cas seria l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu.

D'aquest museu també en destacariem la seva presència a les xarxes

socials, amb el carismàtic i entranyable personatge de l'Esperanceta de casa Gassia. La dinamització que fa a través de les xarxes amb els seus vídeos divertits i espontanis han generat un gran feedback entre els usuaris d'aquestes. Gràcies a ella i a la difusió i l'abast de les seves publicacions han ajudat a visibilitzar el museu. En conseqüència, això fa palès la vital importància d'estar present a les xarxes socials avui en dia per poder-te donar a conèixer. Si bé és cert que obtenir el mateix èxit que l'Esperanceta és molt complicat, això no impedeix que no es pugui buscar la creació d'un personatge que sigui qui et guia a través de l'espai i t'ajuda a transportar-te en el temps.

Interior de l'espai de Casa Gassia. Foto: Ecomuseu Valls d'Àneu

¹⁹ Vegeu L'Ecomuseu – Ecomuseu de les Valls d'Àneu a <https://www.ecomuseu.com/ecomuseu/>

4.2 MUSEUS A LA CARTA (ALT URGELL)

Des de cultura del Consell Comarcal de l'Alt l'Urgell davant de la problemàtica de museus petits i aïllats van posar en marxa una campanya anomenada Museus a la carta que consisteix en l'oferta de visites guiades personalitzades als cinc petits museus de l'Alt Urgell.²⁰

A través d'aquesta iniciativa es poden veure els museus que formen part de la Ruta dels oficis com la Farinera de Montferrer, el Museu dels Raiers, el Museu de la Vinya i el Vi de Muntanya, i els Pous de Gel d'Arfa i d'Oliana. També han afegit el Museu de les Trementinaires en aquest servei. Les característiques demogràfiques de l'Alt Urgell són similars al Solsonès, amb un nucli important com és la Seu d'Urgell i la resta de municipis, tot i alguna excepció, amb menys de mil habitants. Els museus d'aquest servei es troben en municipis petits com Montferrer (1.034 hab.), Coll de Nargo (540 hab.), el Pont de Bar (152 hab.), Ribera d'Urgellet (932 hab.), Oliana (1.843 hab.) i Tuixent (103 hab.).⁵

El problema del personal d'atenció ens els respectius equipaments s'ha de tenir en compte i quan no és possible arribar a tot arreu en el mateix moment aquesta podria ser una opció per seguir endavant. Doncs la possibilitat al visitant d'anar a un espai que, si no fos per això, estaria

²⁰ Vegeu Museus a la carta – Consell Comarcal de l'Alt Urgell a <http://alturgell.cat/museusalacarta>

⁵ Dades de l'Idescat corresponents al 2020

tancat. D'aquest projecte sobretot ens en podem emmirallar en el fet que és el Consell Comarcal el qui ha pres la iniciativa de dinamitzar els espais museístics de la seva comarca.

També és interessant que aquest servei es va iniciar el 2018 amb els museus de titularitat pública i després d'un any de prova es va decidir apostar fermament per aquest sistema. Compten amb el suport econòmic dels respectius Ajuntaments, del Consell Comarcal, de la Diputació de Lleida i de l'Institut per a la Promoció i el Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran.

MUSEUS A LA CARTA

- Vols visitar la Ruta dels Oficis d'Aïr a l'Alt Urgell?
- Els obrim per a tu i te'ls expliquem
- Visites guiades personalitzades a 2 €/persona
- Grups d'un mínim de 4 persones
- Truca per concertar dia i hora

TRUCA:
630 42 32 16
També per whatsapp
museusalacarta@alturgell.cat

EL TELÈFON DE LA RUTA DELS OFICIS D'ÀIR

MUSEUS PARTICIPANTS:

- ANTIGA FARINERA MONTFERRER
- MUSEU DE LA VINYA I EL VI PONT DE BAR
- MUSEU DE LES TREMENTINAIRES TUIXENT
- MUSEU DELS RAIERS COLL DE NARGO
- POU DE GEL ARFA
- POU DE GEL OLIANA

VISITES: 973 37 00 30 / PREU DE L'ENTRADA: 3 €
VISITES: 973 47 03 39 / ENTRADA GRATUÏTA

L'ALT URGELL Ruta dels Oficis d'Aïr

Fulletó informatiu del servei Museus a la Carta

4.3 LES ESGLÉSIES DE LA VALL DE BOÍ

El Patronat de la Vall de Boí és l'encarregat de promocionar el municipi, format per vuit petits nuclis de població. Potencia les activitats vinculades amb la natura, però sobretot les visites al conjunt d'esglésies romàniques que hi ha als voltants. D'aquesta formació ens quedem amb la idea que gestionen conjuntament equipaments de petits nuclis de població sota una mateixa marca i projecte, però sobretot l'optimització dels recursos humans i econòmics. Exemple d'això és que les decisions es prenen conjuntament sense discriminar les esglésies que reben menys visitants i que han de competir amb Sant Climent de Taüll. Distribueixen el públic per tal de diversificar i no massificar un punt en concret. Alhora, tot aquest seguit d'accions afavoreixen el manteniment de l'espai patrimonial per tal que estigui en les òptimes condicions.

L'entitat encarregada de la gestió de tot el conjunt d'esglésies romàniques declarades Patrimoni de la Humanitat l'any 2000 és el Centre del Romànic. Està organitzat jurídicament com a Consorci Patrimoni Mundial de la Vall de Boí. Aquesta entitat compta amb una seu anomenada també Centre del Romànic de la Vall de Boí on s'hi pot trobar informació pràctica per les visites, una botiga, i contractar el servei de visites guiades en horaris predeterminats o a la carta. També hi ha un espai d'interpretació amb tot de recursos museogràfics per conèixer millor aquest art.²¹

²¹ Vegeu Centre Romànic a <https://www.centreromanic.com/>

Sala de l'espai d'Interpretació del Romànic. Foto: Centre del Romànic

Santa Eulàlia d'Erill la Vall. Foto: Centre del Romànic

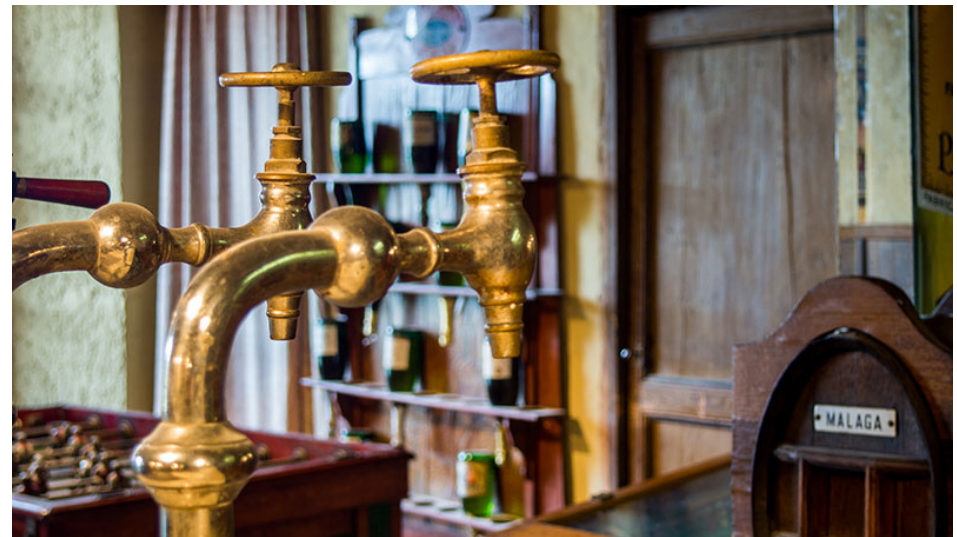
4.4 BOTIGUES MUSEU DE SALÀS DE PALLARS

Seria un cas similar a l'anterior tot i que a diferència del d'abans, els atractius estan dintre del mateix nucli de població i no en nuclis dispersos. Aquest museu està format per diferents espais: una farmàcia, un estanc, una barberia, una merceria, una botiga “d’Ultramarinos y Coloniales” i un bar que s'han conservat tal i com eren en el segle passat. Tanmateix, tot i estar en un mateix nucli, els espais estan físicament separats l'un de l'altre. Això hauria dificultat la seva gestió, ja que per si sols no haurien funcionat. En canvi, a través d'aquesta institució poden fer una oferta conjunta al visitant.²²

De nou, també trobem el suport de l'Ajuntament al darrere. Aquest cas és interessant per la manera d'unificar uns recursos que no es troben en un mateix espai, com el nostre i de nou s'ha de destacar el suport de l'Ajuntament. També és un cas d'èxit, ja que va tenir 10.000 visitants el passat 2019.

*Mostrador i taulell de l'antiga botiga Ultramarinos & Coloniales.
Foto: Botigues Museu Salàs*

Antic Cafè del poble. Foto: Botigues Museu Salàs

²² Consulteu Botigues Museu Salàs a <https://botiguesmuseusalas.cat/>

4.5 XARXA DE MUSEUS DE LES TERRES DE LLEIDA I ARAN I XARXA DE MUSEUS LOCALS DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

La Xarxa Territorial de Museus de les Terres es va constituir el 2016 per la Generalitat de Catalunya, l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Diputació de Lleida) i els titulars dels 11 museus registrats que la conformen. La xarxa té per objectiu treballar de forma mancomunada, tot cooperant i promovent polítiques museístiques coordinades entre els onze museus a través de la conservació, investigació, interpretació, exhibició i comunicació del seu patrimoni.²³

La Xarxa de Museus de Diputació de Barcelona, és una eina de suport i col·laboració dels i per als museus de la província que posa a l'abast dels municipis una sèrie de serveis i accions destinades a millorar la gestió, la conservació i la difusió del patrimoni i dels equipaments museístics amb l'objectiu que esdevinguin espais referents de preservació de la identitat i la memòria col·lectiva, alhora que nous llocs d'aprenentatge, de socialització, d'oci i de desenvolupament del territori.²⁴

D'aquestes en podem extreure que el format de Xarxa és una eina útil de gestió conjunta per museus que no tenen una relació pel que a la temàtica o la dimensió i l'únic que comparteixen és una determinada realitat territorial.

Logotip de la Xarxa de Museus de les terres de Lleida i Aran.

²³ Consulteu Xarxa de Museu de les Terres de Lleida i Aran a <http://patrimoni.gencat.cat/ca/museusdelleida-0>

²⁴ Vegeu Xarxa de Museus locals de la Diputació de Barcelona a <https://www.diba.cat/opc/default.xml>

4.6 MUSEUS DE SUPORT TERRITORIAL

Aquest programa es basa a fer que alguns museus facin funcions de suport territorial i donin servei i suport als equipaments museístics i patrimonials del seu entorn més enllà de l'abast municipal. Actualment en aquest programa hi participa l'Ecomuseu de les Vall d'Àneu, el Museu de la Noguera, el Museu de la Mediterrània, el Museu etnològic del Montseny, el Museu de les Terres de l'Ebre i el Museu del Ter.²⁵

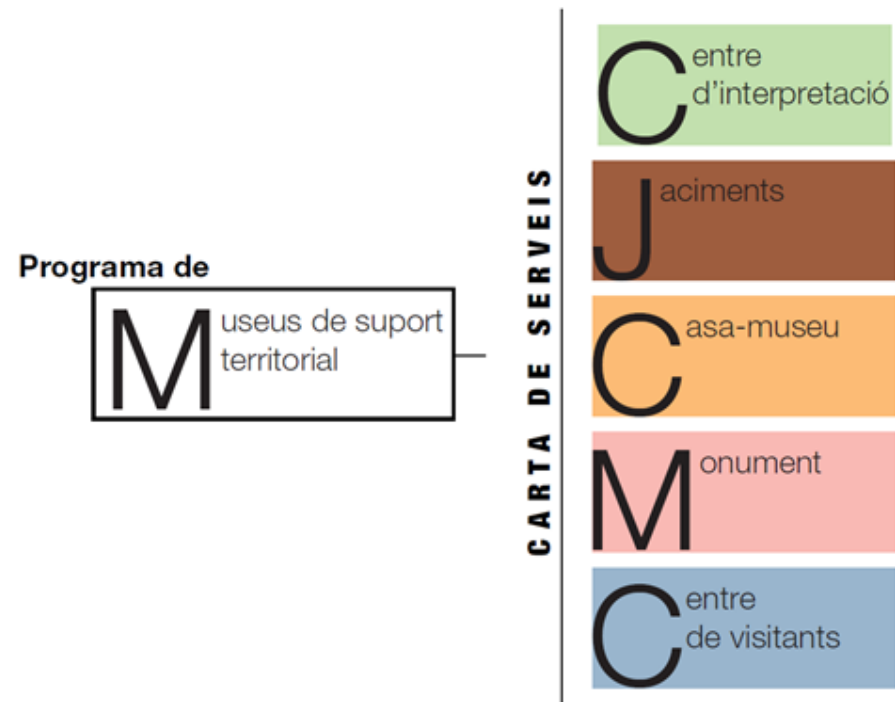
En el cas que ens ocupa hi hauria la possibilitat que el Museu de Solsona volgués assumir aquest rol. De fet, en el passat ja era anomenat Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, fent incís en la faceta de representació comarcal en el seu nom. Actualment té una acció estratègica anomenada "Museu al Territori" des d'on es proposa la visita d'elements patrimonials de la comarca per comprendre i contextualitzar millor les seves obres.²⁶

Si el Museu de Solsona apostés pel programa de Museus de suport territorial la Xarxa que nosaltres proposarem seguiria tenint sentit. Aquesta xarxa a part de les funcions que nosaltres li atribuïrem més endavant no deixa de ser també una marca. Per tant, ni que la inclusió

²⁵ Consulteu Museus de suport territorial - Departament de Cultura a <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/museus-de-catalunya/museus-de-suport-territorial/>

²⁶ Vegeu a El Museu al territori - Museu de Solsona a <https://museusolsona.cat/visita/edat-moderna/el-museu-al-territori/>

del Museu de Solsona en aquest programa pogués alleugerir de funcions a la Xarxa, aquesta seguiria tenint el seu sentit perquè no totes les funcions serien absorbides a través del programa. Així doncs, es posaria èmfasi en potenciar la marca amb accions de comunicació i màrqueting. Tot i això, els responsables del museu ens han comunicat que ni a curt ni mig termini s'entrarà en aquest programa.

Esquema del funcionament del programa de Museus de suport territorial

5. Anàlisi DAFO

L'anàlisi DAFO és una eina que et permet analitzar i avaluar les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats d'un projecte. Les fortaleces i les debilitats són d'origen intern a l'equip i el projecte, mentre que les oportunitats i les amenaces són d'origen extern.

Aquest anàlisi es fa a partir de les dades i conclusions que hem extret del context i la situació i de l'anàlisi intern.

DEBILITATS

- Poca cooperació entre turisme, cultura i hostaleria.
- Poca confiança en una estratègia pròpia de territori.
- Dinàmiques de cooperació entre empreses encara complicades.
- Projecte educatiu territorial inexistent.
- Alguns equipaments no són visitables fàcilment a causa de la seva disparitat d'horaris i calendaris d'obertura.
- Manca de recursos econòmics, d'entrada, per finançar el projecte.
- Els equipaments depenen de micromunicipis que no destinen recursos a la promoció turística i cultural.
- Els equipaments del Solsonès no són presents en cap associació catalana de promoció del patrimoni.
- Manca d'una senyalització patrimonial homogènia.
- Les actuacions turístiques i patrimonials de l'administració es veuen afectades pels canvis polítics.
- Dispersió geogràfica dels diversos equipaments, i males comunicacions entre ells.

AMENACES

- No disposar d'infraestructures de comunicació (xarxa de camins en bon estat) de qualitat a tot el territori pot fer-ne disminuir l'atractiu.
- Pèrdua d'identitat si no es reforça el manteniment del paisatge i es potencien els trets distintius.
- El context de crisi econòmica actual no permet fer grans inversions.
- Moltes entitats veuen en les altres a un competidor enlloc d'un aliat per treballar conjuntament.
- Despoblament de la zona rural.
- Excessiva centralització en Solsona.

FORTALESES

- Veïns i empreses que coneixen el patrimoni i l'expliquen amb passió, alt coneixement i estima del patrimoni per part de la població en general.
- Bona cooperació público-privada.
- Paisatge atractiu i molt valorat per la població local.
- Nombrosos elements patrimonials d'interès al territori (hi ha un total de 44 elements amb la protecció de BCIN).
- La majoria dels equipaments són de titularitat pública.
- Fàcil documentació del patrimoni per fonts orals i escrites.
- Situació geogràfica central a Catalunya.
- Augment progressiu en els darrers anys del turisme a la comarca.
- El Solsonès pertany a la marca turística Pirineus de Catalunya.
- A la comarca hi ha unes 3,900 places d'allotjament turístic. Suficients per acollir els turistes i alhora no massificar la zona.

OPORTUNITATS

- El Solsonès encara és una comarca desconeguda i en creixement a nivell turístic.
- El pla estratègic del Solsonès (2019-2030) i Museus 2030 persegueixen objectius que van en línia amb el projecte.
- Personal qualificat per dur a terme projectes.
- Oportunitat de gestionar correctament la gran varietat de recursos per afavorir la desestacionalització de la demanda.
- Una xarxa museística i patrimonial forta pot ser un pol d'atracció que es pot revertir en altres sectors.
- La situació actual post-covid afavoreix un turisme de proximitat.
- Un elevat nombre de joves voldria quedar-se a viure en aquest medi rural.
- Augment de l'interès pels productes locals i l'autenticitat dels territoris.
- A Catalunya el sector turístic comprèn el 13,5% del total d'ocupants segons les dades del 2019. Al Solsonès només hi treballa un 1,11% dels ocupants. Hi ha molt marge de millora.
- La disparitat del patrimoni i els equipaments pot ajudar a conèixer més territori i dinamitzar i posar en valor l'àmbit rural.
- Augment d'interès pel turisme sostenible amb conscienciació pel territori.

PART 2

Proposta de gestió dels museus del Solsonès

6. Objectius

Després de la contextualització i l'anàlisi dels museus del Solsonès, els objectius que presenta el pla de gestió són els següents:

6.1 OBJECTIUS PRINCIPALS

- Coordinar els equipaments museístics i patrimonials existents mitjançant la construcció de la Xarxa de museus del Solsonès, un ens central que treballi sota una estratègia conjunta i que tingui en compte tots els agents.
- Gestionar els Museus per poder assolir les funcions primpordials d'aquestes institucions: col·leccionar, conservar, investigar, difondre i educar.

6.2 OBJECTIUS SECUNDARIS

- Reforçar la identitat local i afavorir la cohesió social.
- Posar en valor el patrimoni local.
- Fomentar accions de màrqueting col·lectiu.

- Assolir la sostenibilitat econòmica, social i cultural.
- Incrementar l'estada mitjana dels visitants i augmentar la seva despesa mitjana.
- Potenciar un turisme de qualitat, sostenible i responsable que tingui reconeixement, aportí riquesa al territori i vetlli per conservar el patrimoni cultural i els recursos intangibles.
- Desenvolupar unes actuacions de qualitat, basat en els recursos propis del territori que ajudi a crear una marca comarcal.

7. Xarxa de museus del Solsonès

La **Xarxa de museus del Solsonès** ha de ser l'organització paraigua que uneixi els museus i els espais patrimonials de la comarca per crear una imatge comuna i conferir una identitat conjunta. Ha d'aixoplugar el patrimoni comarcal per tal de fer-lo accessible a tothom. L'objectiu d'aquesta xarxa és treballar de forma mancomunada entre les diferents institucions per tal de fomentar la conservació, la investigació, la interpretació, l'exhibició i la comunicació del seu patrimoni. Aquests museus ens expliquen i ens representen el territori, són una font d'identitat enorme i complementar-los els uns amb els altres és la millor idea per poder conèixer la realitat del territori des de tots els punts de vista possibles.

Aquesta xarxa tindrà dues cares:

- **Marca:** Aquesta organització treballa per generar una marca conjunta de museus del Solsonès. Mitjançant les accions de comunicació es dona una percepció unitaria dels equipaments comarcals. Per la creació de la Marca i hi incloïem **tots els museus**.
- **Gestió:** La Xarxa de museus també ha de treballar per gestionar tots els aspectes del museus que actualment no tenen ningú al darrere. En aquest cas només seran els museus públics: **Espai Barroc, Museu de l'Escola Rural, Ecomuseu i Salí de Cambrils**.

7.1 IDENTITAT

Gran abast cronològic. Entre tots els museus i espais patrimonials de la comarca som capaços de viatjar des de l'època dels primers pobladors, el neolític, fins als nostres temps. El Museu de Solsona ens aporta aquesta entrada als primers habitants de la zona gràcies a l'extensa col·lecció prehistòrica, amb un nombre destacable de peces neolítiques i iberoromanes fruit de les excavacions fetes a principis del segle passat. No és l'únic espai que compta amb una col·lecció d'aquesta època. El Museu – Centre d'Interpretació de la Vall de Lord també compta amb una secció d'Arqueologia, amb material prehistòric trobat a la Vall de Lord. Tornant al museu de Solsona, avancem en la història gràcies a la col·lecció romànica i gòtica, amb una majoria de peces de temàtica artística, però també del fet quotidià.

A partir de l'Edat Moderna ja podem esmentar més Museus, com la Casa – Museu les Cases de Matamargó, una casa pairal del sud del Solsonès datada des de 1280 i amb una bona col·lecció d'eines del camp utilitzades des de l'època moderna fins a la mecanització del camp. El Museu Rural de Marcús també ens ocuparia una cronologia similar a l'anterior exemple. L'exemple més clar de l'època és l'Espai Barroc, on s'hi representa aquest corrent artístic i cultural que va tenir la seva màxima esplendor durant aquest període. A partir d'aquí podríem fer un salt a l'època contemporània de finals del s. XVIII i principis del s. XIX

amb el Salí de Cambrils, documentat per primera vegada el 1780 i l'Ecomuseu de la Vall d'Ora, que tot que el molí està documentat des del s. XII actualment podem veure l'aspecte que tenia al s. XIX. Ja entrats al s. XX ens queda el Museu de l'Escola Rural, que ens apropa a l'època de la Segona República i el franquisme.

Varietat temàtica. Un gran punt a favor de la Xarxa és que els museus es complementen entre si i que gràcies a això podem veure col·leccions de moltes temàtiques diferents. La col·lecció principal és la d'art religiós que podem trobar tant al Museu de Solsona com en l'Espai Barroc. Per altra banda, la resta de museus podríem dir que la seva col·lecció és de característiques antropològiques i etnogràfiques, amb un predomini de la temàtica agrícola. Tanmateix, la temàtica industrial també hi és present gràcies al Salí de Cambrils i l'Ecomuseu de la Vall d'Ora. Tota aquesta varietat temàtica fa que es puguin complementar entre ells.

Possibilitats més enllà dels museus. Les característiques que hem destacat fins ara són les dels Museus i Centres d'Interpretació. Si analitzéssim tots els espais patrimonials existents a la comarca l'abast cronològic i la varietat temàtica encara serien més notoris. Això és gràcies al gran nombre de megàlits, necròpolis i jaciments de l'època prehistòrica i ibèrica. També s'han de destacar les més de cent capelles i esglésies que es troben repartides per tot el Solsonès així com les torres de guaita i castells que si bé en alguns llocs ja només en queden

les runes en altres són completament visitables. De temàtica industrial tenim el Pou de Gel de Solsona que és visitable gràcies a l'Ajuntament de Solsona. Tot aquest ventall ens ofereix la possibilitat de complementar la visita al museu amb el coneixement in situ del territori i el seu patrimoni.

Identitat. L'existència d'una coordinació i unes polítiques de gestió unitàries de totes aquestes institucions permeten crear una visió de conjunt del Solsonès pel que fa al seu patrimoni, la qual cosa ajuda a reforçar la identitat. La creació de sinèrgies entre els museus és un factor que també ajuda a reforçar la identitat conjunta. Aquestes sinèrgies serveixen per facilitar la cooperació entre tots els agents i això és beneficiós pel públic, sigui la població local o els turistes, perquè més cooperació es tradueix en més qualitat del servei.

7.2 EIXOS

Com ja hem esmentat, la varietat temàtica és un dels trets identitaris importants de la Xarxa. Creiem que podria tenir èxit l'agrupació dels museus a través de quatre eixos temàtics que els representi per crear submarques dintre de la marca general de la Xarxa de museus del Solsonès.

Eix industrial: Salí de Cambrils i Ecomuseu de la Vall d'Ora

L'eix industrial inclou el Salí de Cambrils i l'Ecomuseu de la Vall d'Ora, els dos espais on es conserven els espais de treball intactes i es poden veure com funcionar. Hem posat el nom d'eix industrial perquè encara que no es tractin de fàbriques pròpies de la revolució industrial, sí que podem parlar d'uns espais preindustrials entenen la indústria com la transformació de les matèries primeres en productes més elaborats. Així doncs, en el Salí podrem veure el procés d'obtenció de sal a partir del tractament de la font d'aigua salada allà existent. Per altra banda, l'Ecomuseu de la Vall d'Ora està format per dos antics molins fariners que aprofiten la força de l'aigua del riu Aigua d'Ora per funcionar. Aquí també s'aprofita la força de l'aigua per fer funcionar una serradora per poder fer bigues i taulons per a la construcció.

Aquest eix és molt interessant per conèixer dues feines que ja no es fan avui en dia, però que gràcies a la rehabilitació dels espais podem veure com funcionaven. A més a més, aquest eix es pot complementar amb la visita al Pou de Gel de Solsona, un espai patrimonial al mig de la ciutat de Solsona on des del segle XVI si guardava el gel que posteriorment seria comercialitzat. L'oferta de visites del pou de gel és més que suficient per poder satisfer les necessitats dels qui volen afegir un tercer espai després de la visita en aquests dos museus.

També s'ha de remarcar que l'Ecomuseu, si ve hi trobem els únics molins restaurats i rehabilitats que podem visitar a la comarca, no és l'únic lloc on hi ha molins. A la riba del riu Cardener hi ha una constel·lació d'instal·lacions que en el passat havien servit per a la molta de gra o per esmolar ganivets i posteriorment algun s'havia reconvertit per generar electricitat. Aquests molins, en diferents estats de conservació tots ells, es troben a escassos quilòmetres els uns dels altres. El primer és el Molí de Foix, propietat de l'Ajuntament de Solsona i que actualment encara genera electricitat. El següent és el Molí de Ratavilla, propietat de l'Ajuntament d'Olius i que actualment s'ha rehabilitat l'edifici sense recuperar, però la funció de Molí S'hi poden veure encara el canal que conduïa l'aigua fins a l'interior de l'edifici i l'antiga turbina que transformava l'energia mecànica en elèctrica.

Posteriorment, resseguint el curs del Cardener trobem una petita presa que deriva l'aigua a un altre canal. Aquest canal ens condueix fins al Molí dels Cups, el més gran de tots, de propietat particular i encara habitat actualment. Aquest està al costat del conjunt monumental de Sant Esteve d'Olius. Finalment, el darrer molí abans d'arribar a l'embassament de Sant Ponç és el Molí del Pont, amb escasses restes de l'antic edifici del molí i on l'edifici annex actualment s'ha reconvertit en restaurant.

*Roda de pales del molí de l'Ecomuseu, accionada pel corrent d'aigua.
Foto: Ecomuseu de la Vall d'Ora*

*Mola de molí que antigament servia per moldre la sal.
Foto: Salí de Cambrils*

Orant de Pedret, objecte emblemàtic del Museu de Solsona. Foto: Visitmuseum

Fragment del retaule barroc del Miracle, al costat de l'Espai Barroc. Foto: Santuari del Miracle

Exvot exposat a l'Espai Barroc. Foto: La mà esquerra del Cardener

Eix artístico-religiós: Museu de Solsona i Espai Barroc

En aquest eix es podran veure les col·leccions del Museu de Solsona i de l'Espai Barroc, que tot i que són variades podríem dir que la majoria de peces són de temàtica artística i religiosa. El Museu de Solsona compta amb una enorme col·lecció de pintures i escultures de l'època romànica i gòtica, mentre que en l'Espai Barroc ens traslladem a l'època barroca, un moment d'esplendor econòmic per la comarca abans de la davallada patida al s. XIX. En aquest període es va produir un gran nombre d'obres d'art, la majoria de les quals encara es troba a l'interior de les esglésies tot i que algunes foren destruïdes a la Guerra Civil.

Aquests espais poden ser complementats amb la visita guiada als edificis eclesiàstics que tenen al costat, en el cas del Museu de Solsona hi tenim la Catedral i en el cas de l'Espai Barroc i trobem el Santuari del Miracle. En ambdós casos si fan visites guiades i l'oferta és àmplia i variada. En el primer cas les visites són a càrrec de Solsona Experience, mentre que en el segon cas les visites les fa La Ruta del Barroc, juntament amb la visita a altres esglésies que encara tenen els seus retaules barrocs, especialment les del sud el Solsonès.

Eix rural: Casa – Museu les Cases de Matamargó, Museu Rural de Marcús

Aquest és un dels eixos principals per entendre la idiosincràsia de la comarca, a través de la visita a dues col·leccions particulars que ens ajuden a entendre el paper de les masies al Solsonès. Les masies han funcionat com a punts neuràlgics i han sigut les responsables de definir i marcar el terreny que les envolta. Les deficientes vies de comunicació en el passat van comportar que aquestes masies es convertissin en cases autosuficients, que podien viure aïllades de les poblacions durant molt temps gràcies a tots els recursos de les quals disposaven. Especialment un bon exemple d'aquesta autosuficiència és les Cases de Matamargó que comptava amb forns, fusteria i ferreria propis.

Aquest eix també té molt interès, no només per comprendre millor el passat de la pagesia de la comarca, sinó per entendre també el present. La pagesia no és una cosa folklòrica. Anant cap als diferents espais podreu veure com encara a dia d'avui la pagesia deixa rastre en els paisatges de la comarca, amb tots els bancals i els camps de conreu que, depenent de l'època en que són visitats, es pot veure com encara a dia d'avui es treballa la terra.

*Entrada de la casa pairal de Les Cases de Matamargó.
Foto: Casa Museu Les Cases de Matamargó*

*Peugeot 301 blau dels anys trenta de la col·lecció del Museu Rural de Marcús
Foto: Turisme Solsonès*

*Un grup d'alumnes a l'interior de l'aula del Museu.
Foto: Nació Digital*

*Part de l'exposició permanent del Museu – Centre d'Interpretació de la Vall de Lord
Foto: La Vall de Lord*

Eix social: Museu – Centre d'Interpretació de la Vall de Lord, Escola Rural de Castellar de la Ribera.

L'eix social inclou el Museu – Centre d'Interpretació de la Vall de Lord on s'hi pot repassar la història de la vila de Sant Llorenç de Morunys a partir d'una varietat de peces de diferents èpoques. En aquest eix també s'inclou el Museu de l'Escola Rural de Castellar de la Ribera, on podem

veure un altre capítol fonamental per entendre el passat del Solsonès, el sistema d'educació i aprenentatge del segle passat.

Aquest eix social es pot complementar, si es visita el Centre d'Interpretació de la Vall de Lord, amb la visita de la vila de Sant Llorenç de Morunys, que té una vila closa remarcable. Tanmateix, la millor recomanació es la de fer alguna ruta per l'entorn de la Vall de Lord, una zona d'una riquesa natural i paisatgística inigualable, amb l'embassament de la Llosa del Cavall en el centre.

8. Propostes

La proposta de gestió que presentem pels museus de la comarca del Solsonès és la resposta a la necessitat de coordinar els diferents equipaments municipals. Tenim un patrimoni dispers en mans de micromunicipis amb pressupostos molt ajustats per fer front a l'òptima gestió d'aquests espais per si sols. Així doncs, la coordinació d'aquests museus des d'un punt central és la millor opció per gestionar-los.

Un cop hem definit els trets identitaris de la Xarxa i hem explicat els seus eixos explicarem quines propostes portarem a terme per respondre a totes les necessitats que tenen aquests equipaments. Les diferents propostes que estan plantejades estan pensades per executar-se a curt, mitjà i llarg termini depenent de si són prioritàries o no. La tasca més prioritària de totes és la de la coordinació, que és el punt de partida inicial i bàsic pel qual posem en marxa la Xarxa i del que depèn per poder seguir amb la resta d'actuacions.

Les propostes estan plantejades per executar-se en el transcurs dels dos anys vinents, 2022-2023 depenen de la prioritat que té cadascuna d'elles. Un cop passat aquest termini es tornarà a valorar si s'ha de continuar amb les mateixes actuacions i quines modificacions poden rebre.

8.1 COORDINACIÓ

La primera acció és la més bàsica i imprescindible. És el motiu principal que ens porta a crear la xarxa, coordinar els diferents equipaments. El funcionament dels museus passa per la seva centralització i gestió eficaç de recursos. El punt central del Pla passa per la creació de la figura del coordinador, que serà cabdal per poder executar la resta d'actuacions previstes. Aquest coordinador serà l'encarregat de gestionar aquests equipaments i serà el responsable de dur a terme les altres actuacions.

El coordinador, s'ubicarà en una seu central que instal·larem en un dels espais disponibles del Consell Comarcal del Solsonès, l'Oficina de Turisme, tot i que amb la possibilitat de moure's fins a qualsevol dels museus si aquest té un espai habilitat des d'on poder treballar. En aquest espai de l'Oficina de Turisme instal·larem la seu central de la Xarxa de Museus, donant així un espai de treball cèntric i agradable.

Les tasques que s'hauran de portar a terme des de la coordinació són les següents:

CALENDARITZACIÓ I HORARIS

La primera funció del coordinador serà valorar i gestionar els horaris d'obertura d'aquests llocs. En funció de les característiques cadascun dels llocs i dels recursos humans disponibles s'optarà per una solució o una altra. Ens trobarem amb quatre casos.

El primer és dels museus que ja funcionen amb una gestió pròpia i tenen un horari regular, per tant, que des d'aquesta seu central l'únic paper que podrem jugar és el d'informar-nos mútuament per tal de trobar les millors solucions a possibles encavalcaments horaris.

L'altre cas és dels museus que estan en mans privades on el nostre paper serà el d'arribar a un acord amb ells per trobar uns horaris escaients per a tots. També és interessant veure quines són les seves necessitats i quin és el suport que nosaltres podem oferir.

El tercer grup és el dels museus públics sense gestió ni horari regular, però que tenen recursos humans disponibles a partir de gent del territori disposada a obrir. Amb ells nosaltres hi hem de jugar un paper cabdal proposant l'horari d'obertura i gestionant la institució per tal de minimitzar la feina de la persona encarregada d'obrir.

Finalment, en el darrer grup hi tindríem els museus públics sense gestió ni horari regular i que tampoc disposen de recursos humans disponibles. En aquest darrer cas haurem de formar personal per poder anar a aquests llocs.

A continuació especificuem les diferents realitats:

Museu de Solsona i Museu-Centre d'Interpretació de la Vall de Lord: Són museus amb horaris regulars i amb la seva pròpia gestió. El paper del coordinador amb aquestes dues entitats serà la d'intercanviar constantment tota la informació pel que fa a horaris d'obertura i activitats previstes, per tenir-ho en compte per no contraprogramar.

- **Casa – Museu les Cases de Matamargó i Museu Rural de Marcús:** Són museus privats amb visites sota demanda. Seria interessant veure si necessiten l'ajuda de la coordinació per poder millorar el seu servei i poder posar un horari més regular. De moment però, prioritzem els museus públics.
- **Salí de Cambrils:** És un espai patrimonial públic sense una bona gestió ja que tenen altres prioritats, ja que des de fa poc temps hi ha la piscina d'aigua salada i el servei de bar que és la part principal del seu negoci. Tenim l'avantatge de disposar de recursos humans en el mateix indret. Així que en aquests museus la gestió d'horaris i calendaris la podem fer conjuntament amb els encarregats d'allà.
- **Museu de l'Escola Rural, Ecomuseu de la Vall d'Ora i Espai Barroc:** Són museus públics sense una gestió ni horaris gaire clars. Tampoc disposem de molta disponibilitat de recursos humans. La gestió d'horaris l'hem de fer plenament nosaltres. Aquests espais només seràn visitables amb visites guiades. A l'apartat 8.4 d'Activitats i dinamització explicarem com funcionarà aquest sistema.

ATENCIÓ COMERCIAL

Una altra de les mancances que havíem detectat és la dificultat que té el públic per contactar amb els respectius museus perquè en alguns casos

els telèfons de contacte són els de l'Ajuntament. Per poder solucionar això serà bàsic i imprescindible tenir una línia telefònica perquè totes les consultes es facin en aquest número des d'on es podrà gestionar les consultes. En aquest cas contractarem una tarifa de mòbil amb la companyia Parlem telecom que tindrà un cost de 12 € mensuals.

Per tant farà falta que el coordinador disposi d'un telèfon de feina. Tenir un altre mòbil diferent del propi del treballador és bàsic per tal de conciliar l'horari laboral i el familiar i no passar-se de les hores marcades per atendre el públic. En conseqüència, reservarem una partida de 100 € per adquirir un telèfon mòbil des d'on poder fer l'atenció telefònica i que també ens permeti fer alguna de les tasques de comunicació.

També serà indispensable disposar d'un compte de correu electrònic des d'on poder atendre tothom qui prefereixi utilitzar aquesta via per comunicar-se amb nosaltres.

RECURSOS HUMANS

Des de coordinació serà també des d'on es farà la gestió interna dels recursos humans de la Xarxa. El responsable de coordinació serà l'encarregat de vetllar per distribuir el personal per les diferents tasques i activitats que s'hauran de realitzar. Haurà de vetllar perquè hi hagi sempre algú disponible per assistir a cadascun dels museus a obrir i fer les tasques pertinents.

Aquesta tasca és només per l'organització interna. La selecció de personal i la seva contractació anirà a càrrec de recursos humans del Consell Comarcal, ja que dependrem d'aquesta entitat. Així no ens haurem de preocupar per tasques més administratives sinó que ens podrem centrar als efectes pràctics de la gestió.

8.2 INVENTARI

L'inventari d'un Museu és un dels elements més bàsics i importants per poder portar a terme correctament el seu funcionament. Gràcies a l'inventari es pot organitzar i tenir un control dels objectes que hi ha a cadascun dels equipaments. L'Inventari és una eina molt útil per ajudar a la museografia, la conservació i la difusió de la col·lecció.

S'ha d'inventariar la col·lecció de tots els museus, perquè en la majoria d'ells no hi ha un registre actualitzat de totes les peces que es disposen. Això ha de servir per optimitzar la conservació d'aquestes i millorar la seva utilització en exposicions. L'inventari es farà a partir del registre i documentació de totes les peces i materials que s'acabaran abocant en una base de dades informàtica.

S'haurà de valorar a través de quin sistema es fa l'inventari. El més òptim seria utilitzar el programari més popular pel que fa a aquesta tasca que és el Museumplus. La utilització d'aquest programa permetria estar connectat i funcionar de la mateixa manera que un nombre important de museus catalans. Tanmateix hi hauria l'alternativa d'utilitzar una base de dades d'Access que només funcionaria a escala interna.

Per dur a terme aquesta tasca la xarxa es podria acollir al programa de Garantia Juvenil, una iniciativa europea per facilitar l'accés dels joves d'entre 16 i 29 anys al mercat laboral. A través d'aquest programa es podrien oferir pràctiques remunerades d'una durada de sis mesos que seria suficient per realitzar l'inventari en un dels museus de la xarxa.

Cada any podríem oferir un lloc de treball d'aquestes característiques per portar a terme l'inventari d'un nou museu.

Un element relacionat amb l'inventari i registre de la col·lecció és que pot obrir les portes a l'intercanvi i cessió de peces d'un equipament a un altre, per acabar de completar les respectives col·leccions. Es pot obrir la possibilitat que el Museu de Solsona aporti objectes de la seva col·lecció a la reserva, en concret la col·lecció de l'antic Museu Etnogràfic de Solsona que va estar obert durant els anys setanta. Aquesta col·lecció és propietat de l'Ajuntament de Solsona i actualment està dipositada al Museu de Solsona tot i que no forma part de l'exposició permanent.

La proposta d'inventari es portarà a terme al llarg dels pròxims dos anys de manera exhaustiva. Creiem convenient dedicar aproximadament 4 mesos a cadascun dels museus per obtenir un inventari complet de la col·lecció. Així doncs, en el transcurs dels dos anys vinents ja tindriem l'inventari dels quatre museus enllestit.

8.3 CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

La conservació és el següent pas a seguir un cop l'inventari estigui realitzat. A partir del registre de la col·lecció es podrà elaborar un pla de conservació preventiva a partir de les característiques de les diferents peces. A partir de l'estudi d'aquestes s'hauran d'adequar els espais on es troben totes les peces i fer una revisió periòdica per comprovar el seu estat de conservació. Aquestes mesures hauran de servir per tenir una temperatura, il·luminació i humitats estables per no deteriorar la col·lecció.

Les amenaces del patrimoni del nostre museu són principalment els agents biòtics com fongs o tèrmits que poden atacar les peces de fusta o les amenaces climàtiques provocades per la llum o la calor que també poden deteriorar les peces.

Les mesures de conservació preventives i bàsiques que podem extreure després de llegir els articles de les conservadores Carol Ribera (2005) i Mireia Mestre (2005) són les següents:

- Les peces de la col·lecció només podran ser manipulades per personal qualificat i prèviament autoritzat
- Els edificis hauran de tenir unes portes i finestres fiables i estables per garantir la seguretat de l'espai

- Els espais on hi hagi peces de la col·lecció hauran d'estar nets i ordenats.
- S'ha de tenir control sobre les condicions ambientals de l'espai com humitat, llum i temperatura.

Per la tasca de conservació es pot comptar amb el suport del Museu de Solsona que tot i no tenir un restaurador en plantilla es podria arribar a fer servir el mateix que utilitzen ells. També es podrà comptar amb el suport del Museu per tal de poder guardar a la seva reserva alguna de les peces dels nostres equipaments que per qualsevol motiu no puguin ser exposades i aquests llocs no tinguin els espais adients per poder-les guardar amb garanties.

Actualment des del Museu de Solsona donen un suport puntual a la resta de museus de la comarca. Foto: Instagram Museu de Solsona

8.4 ACTIVITATS I DINAMITZACIÓ

La funció de les activitats és incrementar i diversificar el públic dels nostres museus, tot oferint un contingut de qualitat. Tenim diferents opcions pel que a les activitats per tal de poder arribar a un públic divers.

XERRADES I CICLES DE CONFERÈNCIES

Els museus poden funcionar com un punt de trobada des d'on anar a escoltar xerrades i conferències. Aquesta activitat està destinada a atreure el públic local fins a la institució i aprofitar que estan allà perquè la puguin veure i viure.

Proposem un cicle de conferències als quatre museus que gestionem, amb una xerrada a cadascun d'ells els divendres de l'agost, per potenciar el públic que ja de per sí està present a la comarca. Si el clima acompanya, les xerrades es poden fer a l'exterior per abans i després tenir les portes de la institució obertes perquè la gent pugui entrar.

A part del cicle de conferències també es podran fer xerrades puntuals de temes que creiem que siguin interessants o d'actualitat. També obrim les portes que els escriptors puguin escollir els museus com a lloc on presentar els seus llibres a la població.

TALLERS

Una altra proposta d'activitat són els tallers que poden estar relacionats amb les dinàmiques i funcions del museu. Així doncs, es podria fer un taller d'obtenció de la sal en el Salí de Cambrils per exemple. Per l'Espai Barroc es podria fer un taller d'escultura amb un dels nombrosos artistes locals. Al Museu de l'Escola Rural es pot fer un taller d'escriptura amb un escriptor local. A l'Ecomuseu es pot fer un taller d'ecologia. Els farem el Juliol i fem una estimació que tindrem almenys una vintena de persones per taller pagant 20€

Un dels artistes que podria realitzar el taller d'escultura és en Pau Reig, especialitzat en la fabricació d'imatgeria festiva popular. Foto: Instagram Esplai Riallera

VISITES GUIADES

Com ja hem esmentat a l'apartat d'horaris creiem que els espais que gestionem només poden ser oberts a través de les visites guiades. Per fer les visites es prioritzarà sempre la gent del territori. Molts d'aquests equipaments són explicats per la gent del mateix lloc, alguns fins i tot encara tenen el record d'haver vist algunes de les peces en funcionament. Això és un valor afegit immens en la visita guiada. Tanmateix, en cas de no haver-hi algú del mateix indret hi podrà anar una altra persona que haurà estat prèviament formada, però això sempre serà la segona opció.

Es podran fer visites guiades en cadascun dels quatre museus que gestionem tots els caps de setmana i festius de l'any a les 11 del matí. Per vendre les entrades apostarem pel sistema <https://entrades.turismesolsones.com/> la plataforma de venda d'entrades online del Consell Comarcal del Solsonès. És un sistema molt còmode perquè et permet veure en temps real si s'han comprat entrades per la visita o no. A més a més, tancarem les vendes de la visita una hora abans de l'inici de la visita, així el guia podrà saber amb una hora d'antelació si ha de treballar o no.

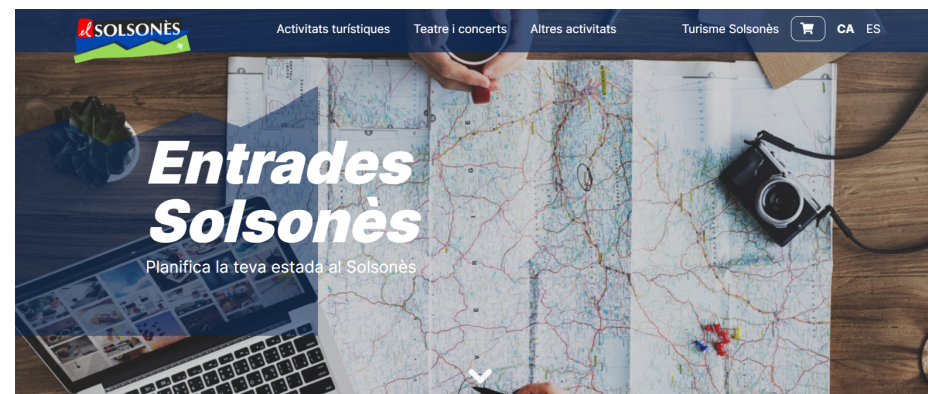
El primer any funcionarem amb aquest calendarització. A partir del segon any valorarem si s'ha d'augmentar l'oferta, sobretot en èpoques amb més afluència de visitants com ara setmana santa, estiu o les vacances de Nadal.

En total tindrem programades 112 visites a cadascun dels equipaments, un total de 448 visites. Les visites tindran una durada aproximada d'entre una hora i mitja i dues hores. A més a més també hi haurà l'opció de demanar visites a la carta en altres moments de l'any, sempre sota reserva prèvia. El preu de la visita inclourà l'entrada al museu i serà de 6 € la general i 5 € la reduïda per jubilats i estudiants.

A l'apartat 11, de destinataris del projecte, esmentem la quantitat de població i turistes que hi ha al Solsonès. A partir d'aquelles xifres fem una estimació de visitants de 2.000 persones anuals repartits en els diferents museus. Aquesta xifra ens diu que hi hauria unes quatre persones per visita de mitjana en aquestes sessions regulars de visites guiades.

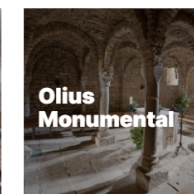
Per fomentar la rotació de visitants entre els diferents equipaments també proposarem un paquet d'entrades. La proposta és poder fer una visita guiada en dos museus per 10 € en lloc dels 12€ que hauria de valdre. A més, és un paquet que podries arribar a agafar dues vegades, per la qual cosa podries visitar els quatre museus que gestionem i on oferim visites guiades per 20 €. És un petit incentiu perquè el visitant i el públic en general allarga la seva estada per poder visitar més indrets.

Activitats turístiques

Visites guiades

Descobreix la història de Solsona i comarca a través de **visites experiencials** adaptades a tots els públics.

Activitats i Museu

En aquest espai es podrà comprar les entrades per les visites guiades. Foto: Entrades Solsonès

PROPOSTES EDUCATIVES

Aquest ha de ser un dels punts forts de la Xarxa. Tot i que no s'hi començarà a treballar fins que la Xarxa no estigui consolidada. Primer s'ha d'apostar per les visites guiades per començar a dinamitzar el museu, després quan ja estigui funcionant es començarà a elaborar aquest pla educatiu. A l'apartat de destinataris del projecte parlem dels percentatges de població en edat escolar. Aquest projecte estarà pensat perquè els estudiants del Solsonès i de les altres comarques catalanes puguin aprendre una sèrie de competències a partir del millor coneixent del seu entorn i amb l'ajuda dels recursos que ofereixen els museus.

S'ha de tenir preparades tot un seguit d'activitats perquè les alumnes dels centres escolars puguin visitar els nostres espais i conèixer les diferents realitats. Una proposta interessant seria l'elaboració d'un seguit d'activitats per cadascun dels equipaments, però que sumades entre si poguessin donar lloc a un Crèdit de Síntesi, la qual cosa seria beneficiosa per totes les institucions en augmentar l'estada mitjana dels alumnes a la comarca.

Aquesta acció no la portarem a terme fins al segon any, un cop haguem finalitzat l'inventari de la col·lecció i disposem de recursos humans per dedicar a aquesta tasca.

EXPOSICIONS TEMPORALS

S'haurà d'estar a l'aguait de quines són les exposicions temporals que s'estan portant a terme als diferents museus de Catalunya per si n'hi ha alguna que pugui encaixar amb les temàtiques de les nostres institucions.

També es podran utilitzar els nostres espais per tenir exposicions temporals d'artistes i artesans locals que vinguin exposar les seves obres i no trobin un altre lloc on poder-ho fer. Hem de ser un espai d'acollida pels artistes locals, que puguin trobar en els museus el seu refugi. En el cas d'artistes locals no farà falta que les obres tinguin una temàtica similar a l'espai, poden ser coses completament diferents.

En un futur, quan es tinguin inventariades totes les col·leccions es podria fer una exposició temporal amb peces pròpies que normalment no estan exposades. Això fomentaria que el públic tornés al museu i el fidelitzaria. Per tant, les exposicions temporals ens les plantegem com un projecte que ara no és prioritari.

De moment, però fins que no tinguem l'inventari fet ens plantegem destinar l'últim mes de cada any per posar sobre la taula quines opcions d'exposició temporal tenim, a partir dels recursos propis o que provinguin d'un altre lloc.

8.5 COMUNICACIÓ

En aquest apartat presentarem les diferents vies de comunicació del projecte. La primera serà la identitat corporativa, seguida de la comunicació interna i externa.

IDENTITAT CORPORATIVA

La identitat corporativa és la raó de ser de l'organització i la base de qualsevol comunicació futura. Sense unes credencials inicials és impossible establir una estratègia de comunicació. Així doncs, definim com a identitat corporativa la visió, missió i valors de la Xarxa, juntament amb la identitat visual (logotip). Pel que fa a la visió, és a dir, a la seva mirada cap al món i en com l'enriquiria, seria:

- "Facilitar la cooperació i comunicació entre els Museus del Solsonès per oferir un servei més ric i interessant a aquells qui el visitin".

La missió, per altra banda, fa referència a la forma en què la Xarxa posarà en pràctica la seva visió del món, i que seria:

- "Donar l'oportunitat als petits museus escampats pel territori a unir-se sota un per tal d'operar conjuntament, optimitzant recursos i sortint-ne beneficiats tots".

Finalment, els valors que englobarien tota l'organització del pla serien:

- Cooperació
- Informació
- Dinamisme
- Sociabilitat
- Sostenibilitat

Ara, un cop presentada la identitat corporativa, cal mostrar la identitat visual de la Xarxa, que en aquest cas estaria conformada per un logotip:

IDENTITAT VISUAL - LOGOTIP

El logotip de la Xarxa de Museus del Solsonès és un imagotip que combina la imatge i el text, de manera que podrien arribar a funcionar de manera separada. En el text s'hi pot llegir el nom sencer de la Xarxa, però posant èmfasi en unes determinades paraules a través del color i de la mida d'aquestes. Així doncs destaca per sobre de tot el mot "Solsonès", amb una "S" que ocupa tota la part esquerra del text, i que és d'un color groc ataronjat. La següent paraula que crida l'atenció és "Museus", una mica més petit que Solsonès i en negre. Finalment les més petites són "xarxa de" i "del" també en negre.

XARXA DE MUSEUS DEL SOLSONÈS

Els colors no estan escollits a l'atzar. Per tots es sabut que els colors ens transmeten sensacions per això hem escollit aquesta barreja de groc i taronja, que són uns colors que ens aporten curiositat, optimisme, dinamisme, creativitat, sociabilitat i simpatia. Aquests colors van acompanyats del color negre que en contraposició dels anteriors ens aporta elegància, sofisticació i serietat.

Al centre hi ha una línia horitzontal amb un traç fet a mà que divideix la part superior i inferior de logotip. Aquest tipus de traç ens aporta proximitat i informalitat. A la part inferior hi apareix un dibuix en blanc i negre d'un tragner amb el seu carro i cavall. Creiem que el tragner és un element important i significatiu de la nostra xarxa, ja que era la persona que treballava transportant les mercaderies d'un lloc a un altre, per tan amb una relació directe tan amb els oficis del camp com en la societat preindustrial. La seva figura, anant d'un lloc a un altre connectant-los entre sí i permetent els intercanvis ens evoca a la funció de la Xarxa, que és la connexió dels Museus del Solsonès entre sí.

COMUNICACIÓ INTERNA I EXTERNA

Com a comunicació interna entenem tot els processos i mitjans a través dels quals els diferents museus i treballadors de la xarxa es puguin comunicar. Atès que comptem amb un gran desplegament d'institucions, els mitjans escollits han de ser amplis i amb capacitat per arribar a tothom. Per altra banda, tenim la comunicació externa que faria referència a la difusió de la informació des de la Xarxa cap al públic. En aquest cas, els mitjans també hauran de fer una gran difusió, però seran més generalistes. És a dir, en la comunicació externa hem de tenir en compte que ens dirigirem a un grup de persones molt extens, no a uns en concret.

MAILING

Es crearà un compte de mail central de la Xarxa (xarxademuseus@solsones.cat), que servirà de referència per qualsevol consulta ja sigui per part dels museus mateixos com dels interessats en els seus serveis. Es crearà el compte a partir de l'aplicació Gmail i estarà disponible tan bon punt es comencin els fonaments de creació de l'organització. El podrem trobar disponible a la pàgina web, xarxes socials i fulletons informatius.

En aquest cas, es tractaria de comunicació interna i externa. Interna, perquè aquest correu estarà disponible per tots aquells integrants de la Xarxa. I externa perquè es publicarà perquè estigui en mans de tothom qui si vol adreçar.

L'acció del mailing és molt important perquè afavoreix la comunicació i fa que la marca sigui molt més propera als seus públics. Per un cantó trobem que afavoreix el diàleg i la comprensió entre els mateixos integrants de la Xarxa. En aquest sentit, el correu podria servir d'intermediari entre els diferents museus. Però també cal remarcar que el seu ús principal seria el de font d'informació. D'aquest ús també beneficiats tots aquells qui estiguin interessats en el contingut de la Xarxa i en vulguin resoldre algun dubte o, simplement, ampliar coneixements.

NEWSLETTER

Lligat amb l'anterior acció de crear un compte de correu electrònic, es crearà una Newsletter. Els beneficiats continuarien sent els mateixos integrants de la Xarxa com el públic interessat. La newsletter la redactaria el mateix encarregat de comunicació. En ella s'explicaria el que s'ha dut a terme el darrer mes i es transmetria l'agenda d'activitats del següent. Per tant, la periodicitat seria mensual. Pel que fa als museus integrants de la Xarxa, la newsletter la rebran automàticament als seus correus. En cas dels interessats aliens, aquests tindran una opció al web per subscriure-s'hi.

La newsletter és una acció que pretén fidelitzar els nostres consumidors i establir un vincle emocional més fort. Això vindrà a partir de la reiteració dels nostres missatges i al fet que sempre estaran informats sobre el que s'està fent i el que passarà. A més, gràcies a aquesta acció es fomenta el dinamisme i la transparència entre l'organització i els seus públics.

PÀGINA WEB

Crearem una pàgina web des d'on poder comunicar tota la informació sobre els equipaments de la Xarxa així com enllaçar amb les respectives pàgines webs de cada institució. La pàgina web va orientada principalment al públic objectiu, ja que és considerada una de les fonts d'informació més importants i rellevants per aquest. Al web es trobaran els següents apartats:

- Qui som → on s'explicarà la creació de l'organització, la seva missió, visió i valors.
- Història → en aquest espai es narrarà de forma breu la història general del Solsonès.

- Museus → En aquest apartat es mostraran els diferents museus que es poden visitar i que formen part de la Xarxa. Els diferents apartats permetran accedir a l'usuari al web oficial de cada museu en cas que en tingui a fi de veure les diferents activitats de cada un. En cas contrari, es podrà visualitzar la localització, els serveis i els preus del museu en qüestió. També donarà l'opció a subscriure's a la Newsletter.
- Notícies → Es mostraran fets d'actualitat dels museus i el patrimoni del Solsonès.
- Contacte → En aquest apartat hi hauran redactades les dades bàsiques de contacte: telèfon, mail i direcció, així com la redirecció a les xarxes socials de l'organització.

La pàgina web es crearà tan bon punt es comencin els fonaments de creació de l'organització i s'encarregarà a una empresa externa. S'haurà de fer en quatre idiomes: català, castellà, anglès i francès. Reservarem una partida de 605 € per la creació del portal web, la compra del domini i per pagar l'allotjament. Utilitzarem el domini museusdelsolsones.cat.

Una pàgina web és una acció imprescindible en un cas com aquest perquè és el mitjà més fidel i creïble que pot tenir qualsevol organització envers el públic. A més és el punt de contacte més freqüent quan algú vol buscar informació sobre qualsevol entitat.

Malauradament, no tots els museus disposen d'una pàgina web pròpia, així que aquesta pàgina servirà per donar cobertura a aquests equipaments que encara no han creat el seu propi portal. Tot i això creiem que en un futur es podria intentar centralitzar la informació dels museus més petits en aquesta pàgina de la Xarxa mentre que els museus grans podrien seguir mantenint la seva. Són opcions que s'hauran de valorar més endavant.

Gràcies a aquest portal aconseguirem transparència, valor informatiu i credibilitat.

XARXES SOCIALS

En aquest cas es crearan un seguit de comptes a les Xarxes Socials de: Instagram, Facebook, Twitter, YouTube i TikTok. Al centrar-nos amb tantes xarxes, fem que aquesta acció arribi a un gran nombre de persones (siguin joves o adults).

Bàsicament el contingut de totes elles hauria de girar entorn de les activitats que es fan els museus de la Xarxa i a la difusió de les col·leccions. Sempre seguint una línia d'estil similar per tal de tenir unes xarxes estèticament homogènies i que transmetin professionalitat. Tot i això, voldrem dotar a cada xarxa d'una certa especialització:

- Instagram → En aquest cas ens centrarem en fotografies i continguts

audiovisuals dels diferents museus (sobretot, a partir de la pràctica del repost). També servirà de font d'informació sobre què és la Xarxa, quins serveis ofereix i promocions especials.

- Facebook → Facebook tindrà la mateixa finalitat que Instagram, però és necessari crear-lo, ja que arriba a un públic objectiu més adult que no pas l'Instagram on els consumidors més actius acostumen a ser més joves.
- Twitter → Des d'aquesta xarxa ens centrarem en continguts més periòdics com notícies actuals i continguts d'interès informatiu.
- YouTube → Aquest compte s'utilitzarà sobretot per reproduir certes activitats que algun dels museus hagin fet o per penjar algunes de les activitats que s'organitzarà des de la mateixa Xarxa.
- TikTok → Aquest mitjà és el més nou i el més arriscat, però considerem que valdria la pena sobretot perquè és una xarxa amb un públic en un alt creixement. L'emprariem per fer difusió sobre el Solsonès, els seus paisatges i les coses a visitar. L'objectiu seria atraure el públic a voler visitar la comarca.

A més, com s'ha comentat prèviament. Totes les xarxes comptaran amb un enllaç que dirigirà a l'usuari directament a la pàgina web, des d'on podrà ampliar la informació.

Els comptes es crearan tan bon punt es comencin els fonaments de creació de l'organització. A partir d'aquí la periodicitat dels posts anirà determinada per un futur Pla de comunicació que assignarà aquests temps depenent de la xarxa i el contingut. També reservarem una petita partida de 120€ per publicitat i promoció en aquestes xarxes per tal d'aconseguir més visibilitat.

Aquesta acció és molt important perquè, juntament amb la pàgina web, és el punt d'informació habitual del nostre públic. A més representen una galeria gràfica des d'on es pot veure, més enllà de les paraules, els diferents serveis. A més, en seguir sempre una línia d'estil similar i d'interès, transmetrem homogeneïtat, cooperació, informació i professionalitat.

CARTELLS I FULLETONS INFORMATIUS

També comptarem amb el servei de difusió publicitària a través de cartells i fulletons informatius. Els fulletons aniran dirigits a tot el públic exterior dels diferents nuclis urbans del Solsonès així com els turistes i visitants que ja estiguin a la comarca.

El disseny dels cartells anirà a mà del departament de comunicació o del museu responsable de l'activitat. Els fulletons, en canvi, sí que s'organitzarà des de la Xarxa perquè és una eina global que proporcionarà informació com:

- Què és la Xarxa
- Museus i serveis que ofereixen
- Contacte
- Pàgina web i xarxes socials

Pel que fa als cartells, la difusió es farà sempre que hi hagi alguna activitat o un esdeveniment que requereixi ser informat al públic. Per altra banda els fulletons informatius, al ser sobre la informació general de la Xarxa i dels seus museus, estarà disponible sempre que es vulgui.

Com s'ha esmentat, els cartells es difondran en els diferents nuclis urbans de les localitats del Solsonès, sobretot a Solsona. També seran distribuïts en format digital a la premsa local, com la revista setmanal *Celso* i el portal digital de Nació Solsona, seguit de notes de premsa. Per altra banda, els fulletons informatius es donaran als diferents museus integrants de la Xarxa. Reservarem una partida també per a la impressió d'aquests cartells i fulletons.

Tal com ho és la pàgina web i les xarxes, la difusió de cartells i fulletons és un altre mitjà d'informació molt important. Actualment no compta amb tanta difusió, però és recomanable comptar-hi, ja que és un altre via per arribar al públic.

9. Propostes complementaries

La Xarxa està pensada per donar a conèixer i gestionar els Museus de la comarca. Les accions que hem comentat estan encarades en aquest sentit. Tot i això, un cop estigués estructurada, la Xarxa podria servir com a eina per poder visitar altres elements patrimonials de la comarca, com les nombroses esglésies que tenim, la qual cosa ens portaria a treballar també amb el Bisbat.

Un altre element que no queda tan llunyà que es pugui arribar a gestionar i coordinar són els elements patrimonials que ara mateix estan procés de restauració: el Castell de Lladurs²⁷ i la Torre d'Ardèvol²⁸. En aquests dos espais també es podria aplicar un sistema similar de visites guiades amb la gent del territori i una calendarització d'aquestes els caps de setmana a part d'un sistema de visites guiades sota demanda.

En aquest darrer cas es podria aprofitar la nostra plataforma per a la seva gestió. Els dos edificis són de propietat municipal, i les restauracions es

²⁷ Notícia del diari Regió 7 del 10 de març de 2021 "Aprovat el projecte de les obres de restauració del castell de Lladurs"
<https://www.regio7.cat/solsones/2021/03/10/aprovat-projecte-les-obres-restauracio-49916415.html>

²⁸ Notícia del diari Regió 7 del 29 de març de 2021 "A la restauració de la torre d'Ardèvol començarà el proper mes de maig"
<https://www.regio7.cat/solsones/2021/03/29/restauracio-torre-d-ardevol-comencara-49910258.html>

fan amb l'objectiu de restaurar i consolidar els edificis per tal d'adequar-los perquè puguin ser visitables. De nou, però ens trobem amb un nou cas on es destinen un gran nombre de recursos per adequar els espais, però en què la gestió posterior no està planificada. Per això creiem que la nostra Xarxa podria donar resposta a les necessitats d'aquests consistoris.

Torre d'Ardèvol, documentada des del segle X. Anteriorment la torre quadrada estava recoberta per una torre posterior de planta circular. Foto: Turisme Solsonès

*Castell de Lladurs, documentat des de l'any 1000.
Foto: Mapio*

Foto del castell de Lladurs i de l'església de Sant Martí de Lladurs a principis del segle passat. Foto: Geocaching

PART 3

Producció del projecte i organització

A thick, horizontal orange brushstroke underline that spans the width of the title text below it.

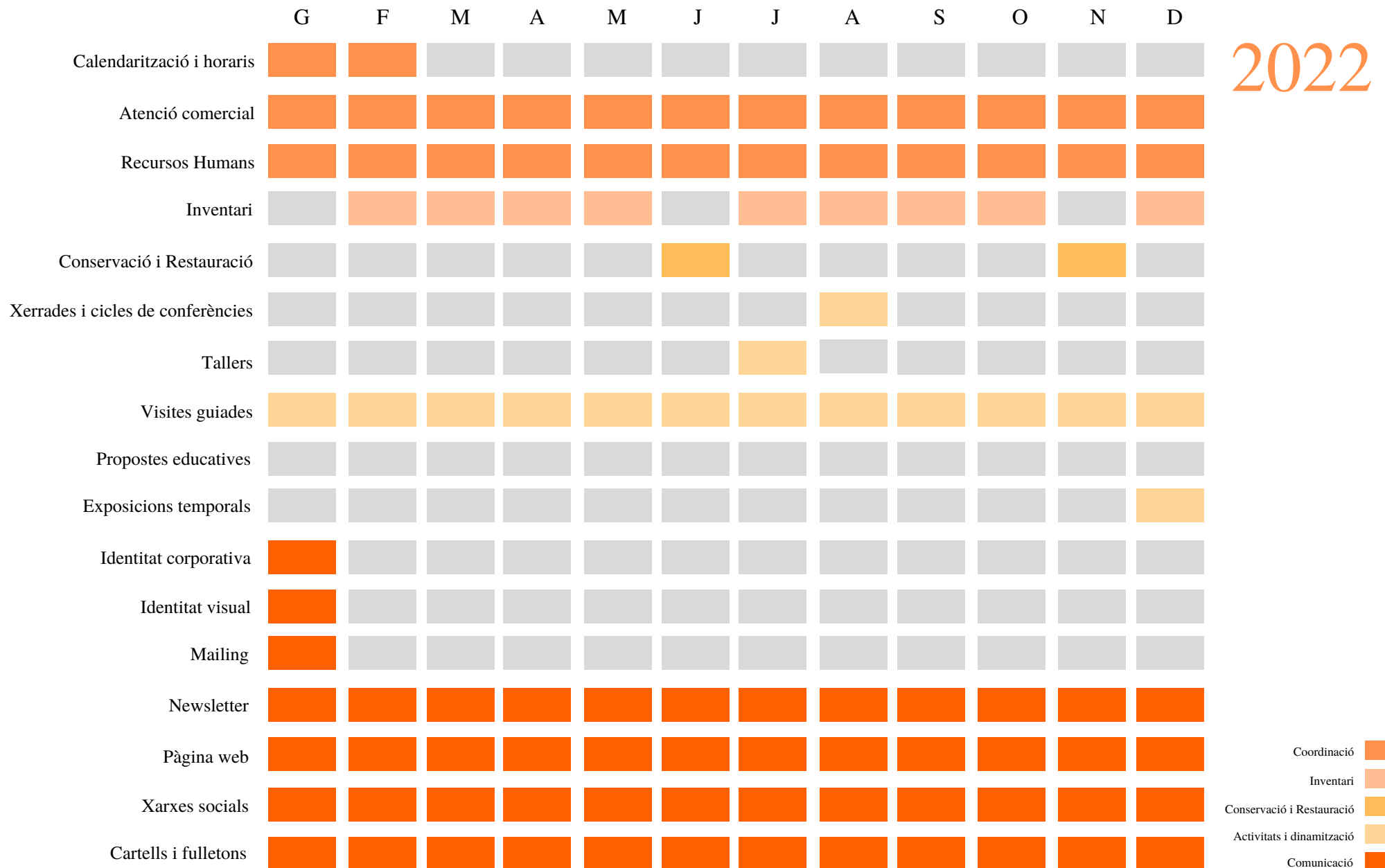
10. Cronograma

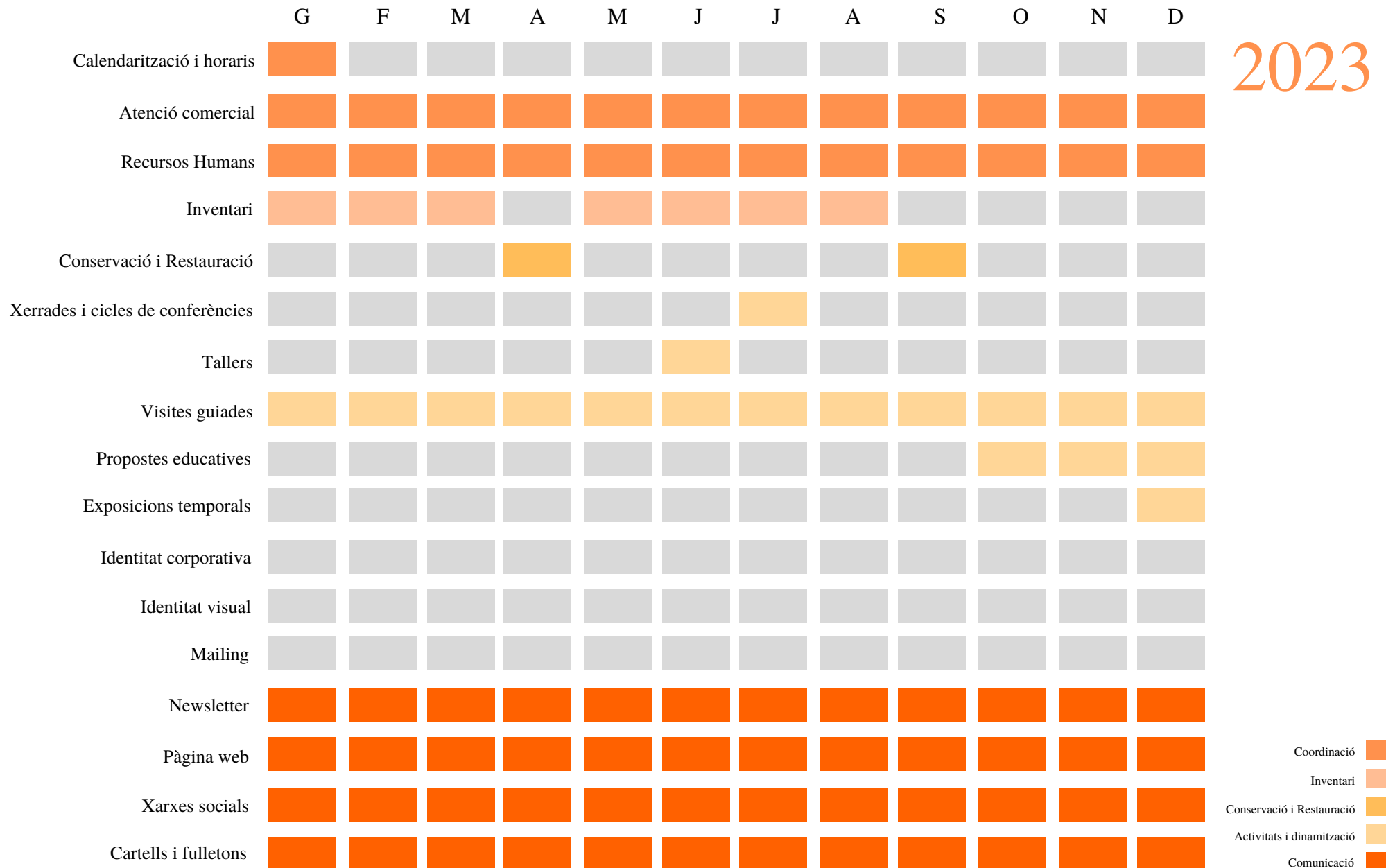
Amb aquest cronograma ens podrem entendre més fàcilment quan es portarà a terme cadascuna de les accions proposades abans. L'hem fet a dos anys vista, pels anys 2022 i 2023, que seran els dos primers anys de la Xarxa i quan aplicarem les accions anteriors.

Algunes de les actuacions són puntuals com algunes de les accions de comunicació, mentre que altres són continuades, ja que requereixen una constant atenció, com són per exemple les de coordinació.

La llegenda és la següent:

	Coordinació
	Inventari
	Conservació i Restauració
	Activitats i dinamització
	Comunicació

11. Destinataris del projecte

En aquest apartat explicarem qui són els destinataris del nostre projecte. Els destinataris són els beneficiaris directes de les activitats que hem anat plantejant al llarg de tot aquest treball. Tenim dos tipus de destinataris, els directes i els indirectes. Els primers són els qui apel·lem específicament en cadascuna de les nostres accions. Els indirectes són els qui estan a l'àrea d'influència dels museus, com la població de les que es podrà veure beneficiada de la dinamització d'aquests.

11.1 ESCOLES I INSTITUTS DE LA COMARCA

Segons dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya hi ha un total de 2.190 alumnes al Solsonès, el que equival a un 16,20% de la població total.

Estan repartits entre les següents escoles:

- Educació infantil i primària:
 - Escola Setelsis (Solsona)
 - Escola el Vinyet (Solsona)
 - Arrels Primària (Solsona)
 - Institut-Escola Vall de Lord (Sant Llorenç de Morunys)
 - Escola Aiguadora (Navès)
 - Escola d'Ardèvol (Pinós)

- Escola de la Coma
- Escola de Freixinet (Riner)
- Escola de Lladurs
- Escola de Llobera
- Escola de Sant Climent (Pinell del Solsonès)
-
- Ensenyament secundari i Batxillerat
 - Institut Francesc Ribalta (Solsona)
 - Institut-Escola Vall de Lord (Sant Llorenç de Morunys)
 - Arrels Secundària (Solsona)

11.2 ESCOLES I INSTITUTS DE FORA

D'aquest projecte només se'n podran beneficiar els alumnes de la comarca, si no que els instituts i escoles de la resta de Catalunya i sobretot les de comarques limítrofes podrien estar molt interessades en les nostres propostes educatives. El total de població a Catalunya que està en edat escolar és d'1.240.690. Pel que fa a les comarques del voltant del Solsonès tenim un total de 70.550 alumnes repartits en:

- Alt Urgell: 2.920
- La Noguera: 6.065
- Segarra: 3.950
- Anoia: 21.945

- Bages: 30.050
- Berguedà: 5.620

11.3 POBLACIÓ LOCAL

Volem que els museus siguin equipaments al servei del poble, i encara que aquests llocs no tinguin una xifra molt elevada d'habitants aquests sí que tenen interès a dinamitzar la vida cultural dels pobles, i des del museu es pot ajudar a aquesta tasca. Valorem doncs quants habitants hi ha en els llocs on i tenim els equipaments:

- Castellar de la Ribera – Museu de l'Escola Rural: 131 habitants
- Navès – Ecomuseu de la Vall d'Ora: 284 habitants
- Odèn – Salí de Cambrils: 258 habitants
- Oliú – Museu Rural de Marcús: 981 habitants
- Pinós – Casa- Museu les Cases de Matamargó: 286 habitants
- Riner – Espai Barroc: 263 habitants

- Sant Llorenç de Morunys – Museu – Centre d'interpretació la Vall de Lord: 960 habitants
- Solsona – Museu de Solsona: 9.137 habitants

Dintre de la població local hi ha un segment de població important que és els immigrants. Al Solsonès hi ha 1.479 persones que provenen d'altres països, que fan un percentatge de 10,95% sobre el total de 13.513 habitants totals. A ells també ens adreçem en aquest projecte perquè pot ser a través dels museus i de les institucions patrimonials que es poden sentir més integrats en aquest territori i sentir que formen part d'un col·lectiu i entendre d'on ve el nostre present.

11.4 Públic turista

Com ja hem esmentat, el Solsonès no destaca per tenir una xifra d'habitants elevada. De fet, els 13.742 habitants que tenia el 2020 corresponen a un 0,18% de la població catalana, una xifra irrisòria. És per això que s'ha de valorar que un percentatge important del nostre públic provindrà de les altres comarques del país. Per entendre la dinàmica de públics analitzarem els visitants de tres institucions solsonines: el Museu de Solsona, l'Oficina de Turisme del Solsonès i la cooperativa de visites guiades Solsona Experience.

- Museu de Solsona: Segons les dades de la Direcció General de Patrimoni Cultural aquesta institució va rebre 4.772 visitants el 2019.

- Oficina de Turisme del Solsonès: El 2019, l'últim any on les dinàmiques turístiques eren les habituals, des de l'Oficina de Turisme es va atendre 7.051 visitants. El 2020, on l'Oficina va estar tancada els períodes següents: del 13 de març al 15 de juny i del 30 d'octubre al 14 de desembre, van rebre 4.001 visitants.²⁹
- Solsona Experience: El 2019 van atendre un total de 7911 visitants repartits en les diferents activitats que ofereixen. El 2020, donades les circumstàncies, la xifra es va reduir als 2614 visitants.

Creiem que el públic que han atès aquestes institucions és el nostre públic potencial. El període de màxima afluència de visitants al Solsonès és la Setmana Santa, seguit de l'agost i el període de tardor. Això s'haurà de tenir en compte a l'hora de quadrar els calendaris dels nostres equipaments.

El nou horitzó postpandèmia ha de propiciar un augment de turisme de proximitat i del turisme local. Aquest canvi ja s'està notant donades les dificultats de viatjar lluny. Això s'ha d'aprofitar per fomentar, promocionar i posar en valor el patrimoni local i la seva descoberta als qui hi viuen més a prop.

²⁹ Dades facilitades per les tècniques de turisme de l'Oficina de Turisme del Solsonès

12. Model de gestió, finançament i pressupost

11.1 MODEL DE GESTIÓ

La Xarxa de museus del Solsonès ha de formar part d'un organisme de titularitat pública atès que els equipaments que vol gestionar són béns públics que s'han construït i finançat amb diners públics. Atès tot el que ja s'ha explicat seria convenient que depengués del Consell Comarcal del Solsonès.

Aquestes iniciatives poden encaixar de moltes maneres a l'administració local. Poden ser un patronat, un consorci, una fundació o un servei propi. Creiem que la millor figura jurídica que encaixa en el nostre projecte és la d'Organisme Autònom Local, una forma de gestió administrativa directa de les corporacions locals però amb una personalitat jurídica pròpia.

El projecte de la Xarxa de museus del Solsonès encaixaria dins del Patronat de Turisme segons els seus estatuts. Destaquem en negreta aquells punts que són més rellevants.

ESTATUTS:

Article 2n. Personalitat jurídica i objecte.

El Patronat disposarà de personalitat jurídica pròpia pel compliment de les seves finalitats, l'objecte de les quals serà:

- a) Promoure la presència activa de la comarca en el mercat turístic, procurant la **coordinació dels sectors** interessats en el foment del turisme.*
- b) Produir els materials de propaganda necessària per a donar a conèixer l'oferta turística de la comarca.*
- c) Elaborar plans i estudis per a **transformar els recursos en productes turístics** a través de l'equip tècnic del propi Patronat.*
- d) **Proposar i realitzar** qualsevol altra **acció** que pugui contribuir al **foment turístic** de la comarca.*
- e) **Promocionar i fomentar el turisme i totes aquelles activitats que se'n derivin**, i en general, qualsevol altra activitat econòmica que pugui ser organitzada, promoguda o fomentada des del Consell Comarcal en el marc de les seves competències.*

La consecució dels fins assenyalats es farà a través de promocions publicitàries a nivell local, comarcal, nacional i internacional, presència a fires, certàmens i mostres turístiques, patrocini d'activitats tendents a difondre la imatge de la comarca, així com jornades, col·loquis, exposicions, treballs d'investigació, debats, ajuts, edicions o qualsevol altra activitat de similars característiques.

El Patronat mantindrà especials relacions amb els Ajuntaments de la comarca, amb la Conselleria de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Lleida, i col·laborarà amb altres Entitats i Institucions i, en especial, amb els que hi puguin haver arreu de les comarques de Lleida, a través dels convenis de col·laboració corresponents. Així mateix sol·licitarà la seva adscripció al Consorci de Promoció Turística de Catalunya.

Article 4t. Facultats.

Per al compliment de les esmentades finalitats, el Patronat disposarà de les següents facultats:

- a) Adquirir béns mobles i immobles destinats al compliment i a les finalitats del Patronat.*
- b) Construcció d'instal·lacions.*
- c) Conservació i administració dels béns i de les instal·lacions.*
- d) Gestió i administració dels recursos pressupostaris.*
- e) Podrà nomenar el personal necessari per a portar a terme les activitats que li són pròpies de conformitat amb les disposicions aplicables al personal que està al servei de les entitats locals i d'òrgans de gestió amb personalitat jurídica.*
- f) Establir i signar acords amb motiu d'intercanvis en matèria de recursos turístics en general, amb ciutats, comarques i altres*

comunitats; sempre que les matèries estiguin incloses dins l'àmbit de competències pròpies del Consell Comarcal.

Com podem veure la creació de la Xarxa de museus del Solsonès com una tasca més del Patronat de Turisme és completament compatible amb els seus estatuts. Això també facilitaria no haver de partir de 0 i aprofitar l'existència d'una organització amb un bagatge de més trenta anys. La Junta del Patronat, segons els seus Estatuts, està conformada per un representant de cadascuna d'aquestes entitats:

- Ajuntament de Solsona
- Turisme Rural Associació del Solsonès – TRAS
- Agència de Desenvolupament Local de Solsona i Cardona
- Cooperativa Territori de Masies
- Empresaris per al Solsonès
- Gremi d'Hostaleria del Solsonès
- La Menestralla (Artesans del Solsonès)
- Centre Excursionista del Solsonès
- Museu Diocesà i Comarcal de Solsona
- Centre d'Estudis Lacetans – CEL
- Associació de Turisme Vall de Lord
- Oficina de Turisme del Miracle

La nostra proposta passaria per formar del Patronat de Turisme, ja que com es recull en els seus estatuts la creació i gestió d'aquesta Xarxa hi encaixa. Això també facilitaria no haver de partir de 0 i aprofitar l'existència d'una organització amb un bagatge de més trenta anys.

ESPAI DE TREBALL

L'espai de treball del coordinador de la Xarxa podria ser la mateixa Oficina de Turisme del Solsonès, que compta amb espai més que suficient per poder comptar amb un altre treballador. L'Oficina de Turisme és gestionada pel Patronat de Turisme i està ubicada en el Consell Comarcal del Solsonès, així que té sentit que l'espai des d'on articular la Xarxa sigui aquest.

*Interior de l'Oficina de Turisme del Solsonès, amb l'espai de treball darrere del taulell.
Foto: Pròpia*

RECURSOS HUMANS

Com hem anat veient al llarg del projecte estem parlant tota l'estona del coordinador, i es que aquesta serà la figura principal del projecte. Però és evident que ell sol no pot afrontar totes les accions proposades així que utilitzant el programa de garantia juvenil contractarem una segona persona que ajudi al coordinador. Aquestes dues persones seran les encarregades de portar el dia a dia de la Xarxa i fer les accions de Coordinació, Inventari i Comunicació. En el seu cas tindran un contracte de jornada completa de 37,5 hores setmanals.

Pel que fa a l'acció de les activitats i dinamització, algunes de les visites les poden fer els dos treballadors que hem esmentat abans, però això serà de manera puntual. Aquí necessitem tenir dues persones formades per cadascun dels quatre museus on volem fer visites guiades. Una de les dues persones serà la qui ja hi està fent visites guiades en cadascuna d'elles. L'altra serà una persona que es contractarà des de recursos humans del Consell Comarcal per treballar amb nosaltres.

Pel que fa als qui faran les visites guiades, tindran un contracte temporal d'obra i servei a temps parcial. Aquest contracte serà temporal fins que passat l'any, temps màxim que es pot tenir un contracte d'aquestes característiques, decidirem si l'incorporem de manera indefinida o no. En aquest cas, en ser un contracte d'obra i servei a temps parcial només cobraran per les hores efectuades, que cada mes seran variables depèn de

si han fet visita guiada o no. Tanmateix, si emplenem totes les visites guiades que hem programat faran 448 visites, que si contemplem una durada de dues hores fan un total de 896 hores.

12.2 FINANÇAMENT

El Patronat de Turisme rep el seu finançament a partir de les aportacions que li fa el Consell Comarcal. El Consell Comarcal, al seu torn, pot buscar diferents opcions de finançament perquè aquests nous llocs de treball no li suposin una càrrega excessiva. La nostra proposta és la següent:

Opcions de finançament:

- Plans d'ocupació i programa de Garantia Juvenil: A través d'aquest sistema podrem contractar un jove d'entre 16 i 30 anys que estigui registrat en el Fitxer del Sistema Nacional de Garantia Juvenil. Amb aquest sistema econòmicament en sortim beneficiats perquè se'ns bonifica la seva cotització a la Seguretat Social.
- Subvencions de la Diputació de Lleida a través de l'Institut d'Estudis Ilerdencs: Aquesta institució promou i impulsa la investigació i l'estudi a les comarques de la província de Lleida. La subvenció podria per ajudar a fer l'inventari dels museus, que entra en la línia de les seves polítiques d'ajudes.

- Subvenció del Departament de Cultura Generalitat: Subvencions per al funcionament i activitats dels museus de Catalunya que anualment atorga el Departament de Cultura.
- Aportacions dels Ajuntaments: Els quatre Ajuntaments dels quals gestionem els seus equipaments (Riner, Odèn, Navès i Castellar de la Ribera) aportaran 3.000 € cadascun. Els ajuntaments de Solsona i Sant Llorenç de Morunys col·laboraran amb 500 € cadascú en concepte de difusió i promoció de les institucions del seu municipi. Finalment, els dos museus privats aportaran 100 € pel mateix concepte de promoció i difusió. Aquests imports podran ser revisables anualment.
- Per altra banda, els quatre Ajuntaments esmentats abans a part de l'aportació d'aquests recursos també s'encarregaran del manteniment de l'espai amb la contractació de personal de neteja i el pagament dels rebuts de llum i aigua dels diferents equipaments.
- Aportacions del Consell Comarcal: El Consell Comarcal farà una aportació gran de 19.476 € en concepte de personal.
- Recursos propis: Seran els recursos que s'obtindran a partir dels ingressos per les entrades i els tallers. Fem una estimació d'11.000 € en concepte de visites guiades i de 1.600 € en concepte de tallers.

12.3 PRESSUPOST

DESPESES		Import	IVA	Import Net	Import Net/any	Inclou
Personal	Gerent/Director	0,00 €	0,00 €	0,00 €	25.055,36 €	Coordinació, conservació i comunicació
	Coordinador d'activitats	0,00 €	0,00 €	0,00 €	18.493,24 €	Invenari i activitats
	Informadors	0,00 €	0,00 €	0,00 €	8.640,52 €	Guies de les visites guiades
	Quotes de S.S	0,00 €	0,00 €	0,00 €	16.700,51 €	
Coordinació	Calendarització i horaris	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
	Atenció comercial	244,00 €	0,00 €	244,00 €	244,00 €	Línia telefònica i adquisició d'un mòbil
	Recursos Humans	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
Inventari		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
Conservació i Restauració		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
Activitats i dinamització	Xerrades i cicles de conferències	200,00 €	42,00 €	232,00 €	464,00 €	En concepte de Dietes pels conferenciant
	Tallers	200,00 €	42,00 €	242,00 €	242,00 €	Pagament als dinamitzadors dels tallers
	Visites guiades		0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
	Propostes educatives		0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
	Exposicions temporals	400,00 €	84,00 €	484,00 €	484,00 €	Partida per activitats relacionades amb l'exposició
Comunicació	Identitat corporativa		0,00 €	0,00 €	0,00 €	La feina ja està feta
	Identitat visual		0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
	Mailing		0,00 €	0,00 €	0,00 €	La creació d'un compte és gratuït
	Newsletter		0,00 €	0,00 €	0,00 €	Inclòs en les despeses de personal
	Pàgina web	500,00 €	105,00 €	605,00 €	605,00 €	Creació del web, allotjament i domini
	Xarxes socials	10,00 €	0,00 €	10,00 €	120,00 €	Promocions
	Cartells i fulletons informatius	10,00 €	2,10 €	12,10 €	145,20 €	Impressió i distribució dels cartells

Total anual	71.193,83 €
--------------------	-------------

INGRESSOS		Import	Notes
Subvencions	Institut d'Estudis Ilerdencs	10.000,00 €	
	Departament de Cultura de la Generalitat	10.000,00 €	
	Servei d'Ocupació pel programa Garantia Juvenil	5.917,83 €	Corresponent a la S.S de la persona contractada amb aquest programa
Aportacions	Ajuntaments de Riner, Odèn, Navès i Castellar de la Ribera	12.000,00 €	Per la gestió dels seus equipaments
	Ajuntament de Solsona i Sant Llorenç de Morunys	1.000,00 €	Per la promoció dels seus museus i equipaments
	Las Casas de Matamargó i Marcús	200,00 €	Per la promoció dels seus museus i equipaments
	Consell Comarcal del Solsonès	19.476,00 €	Aportació extra al Patronat de Turisme
Estimació guanys	Visites guiades	11.000,00 €	Estimació de 1000 visitants entrada general i 1000 amb entrada reduïda
	Tallers	1.600,00 €	Estimació de 80 participants en totes les sessions.

Total	71.193,83 €
--------------	-------------

13. Avaluació del projecte

Per avaluar el projecte proposem que anualment el Patronat de Turisme passi revista de la Xarxa a partir d'una memòria que haurà elaborat el coordinador on s'hi reflectirà totes les actuacions que s'han portat a terme i els seus resultats així com també presentarà les actuacions previstes per l'any vinent.

Per fer l'avaluació tindrem en compte una sèrie d'indicadors que els dividirem de la següent manera:

- Indicadors d'assoliment: Ens permetran veure el grau d'assoliment del nostre objectiu general.
- Indicadors d'activitat: Per poder avaluar les accions realitzades.
- Indicadors d'impacte: Analitzar els canvis que s'han produït a partir de l'execució del projecte.
- Indicadors de procés: Veure si l'assignació de tasques i el temps d'execució d'aquestes és correcte.

- Indicadors de recursos: Comprovar si els recursos s'han gestionat amb eficiència.

També haurem de tenir en compte si s'ha assolit l'objectiu principal i els secundaris. Haurem de determinar les activitats executades i estimar si han contribuït a l'assoliment dels objectius i rectificar possibles errors per millorar. A partir de l'experiència de gestió també haurem de veure si les dinàmiques que haurem agafat són bones, correctes, àgils i eficients, i realitzar tots els canvis en conseqüència per tal de millorar.

PART 4

Conclusions

14. Conclusions

En aquest capítol farem una retrospectiva de tot el que hem anat veient i explicant al llarg d'aquest treball, els punts forts, els punts febles i les perspectives de futur. El pla de gestió museístic del Solsonès i la consegüent creació de la Xarxa de Museus del Solsonès és un projecte que neix per donar resposta a unes necessitats determinades com hem pogut anar veient en els primers capítols. Primer de tot hem comentat breument les característiques de la nostra comarca, sense les quals no es podria entendre el perquè de la pressa de determinades decisions. Posteriorment hem presentat els museus i centres d'interpretació que actualment podem trobar al Solsonès i hem vist quines són les seves necessitats. Les necessitats en qüestió es poden resumir bàsicament en dues: gestió i visibilització.

A partir de l'anàlisi dels casos d'altres localitats hem pogut extreure idees per implementar en el nostre cas. La idea principal és que s'ha de començar a treballar en la gestió d'aquests espais, ja que és una necessitat important i el retorn que se'n pot obtenir és destacable. A partir d'aquí hem presentat els objectius que es volen assolir amb aquest Pla. A continuació hem explicat que és la Xarxa, quins són els seus trets identitaris i els eixos amb la qual la dividim. Després ja hem presentat les propostes que aplicarem per tal d'assolir els objectius.

Finalment hem parlat d'aspectes més tècnics derivats de la producció del projecte i de com s'organitza. Així hem pogut veure un cronograma per clarificar el calendari d'actuacions, veure quin és el públic destinatari del projecte i conèixer el model de gestió, el finançament i el pressupost.

Aquest projecte compta amb nombrosos punts forts. Tenim unes instal·lacions amb un enorme interès patrimonial on no si ha de fer cap inversió, només s'ha de destinar uns recursos a la seva gestió i promoció. Totes les actuacions que portarem a terme es revertiran en la societat, ja sigui perquè tindran unes instal·lacions de qualitat al seu servei i fent activitats constantment per al seu benefici com també perquè podrem atreure un públic de fora la comarca. Atreure públic turista en aquests indrets és beneficiós econòmicament perquè s'acabarà revertint en estades més llargues i més despesa de mitjana.

Per altra banda el model de gestió és aprofitant els màxims recursos possibles. Amb els recursos que destinaries de manera individual a cadascun dels equipaments sense cap criteri d'actuació concret si els pots ajuntar i destinar-los a la Xarxa és un gran benefici. El model de gestió pensa en el territori i per això s'integra al Patronat de Turisme, que és la millor manera d'estar aixoplugats. A més a més, vol pensar en la gent del territori per portar a terme les activitats i vol contractar als joves de la zona mitjançant el programa de Garantia Juvenil.

Hem d'acceptar que res és perfecte, i en conseqüència aquest pla tampoc. És un pla que depèn en excés de les administracions, és a dir, de les decisions polítiques. Aquest projecte, en la seva fase inicial de formació és molt sensible als canvis polítics d'Ajuntaments i Consell Comarcal. Un cop estigui en ple funcionament i es puguin veure tots aquests canvis i cada cop es rebin més ingressos propis aquesta dependència baixarà, però al principi és una cosa que s'ha de tenir molt en compte.

Finalment hem de parlar del futur i aventurar-nos a preveure com aniran els fets. Aquest és un projecte que si es pot implementar podria significar un abans i un després pel que a les nostres institucions museístiques. Com hem anat veient no han funcionat mai de manera continuada i aquesta podria ser la base per revertir això i fer que a mesura que passi el temps cada cop siguin més pròximes a la resta d'institucions del país. A més a més, aquest és un pla que té moltes opcions per créixer. Ens hem centrat només en els museus i els centres d'interpretació, però en un futur no gaire llunyà les institucions que gestionen el patrimoni civil i religiós de la comarca també podria estar interessades a utilitzar aquesta plataforma per gestionar, visibilitzar i obrir els seus espais.

15. Bibliografia

- Duran, L. (2012). *Pla de dinamització del Museu de l'Empordà de Figueres*, (Projecte final del màster de Gestió del Patrimoni Cultural). Universitat de Barcelona.
- Estatuts del Patronat de Turisme (2000).
- Llei 17/1990, de 2 de novembre, de museus (DOGC núm.1367, de 14.11.1990)
- Llorenç Solé, A. (1987). *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, vol. I i II. Ed. Virgili & Pagès, Lleida.
- Mestre M. (2005). La conservació preventiva en el projecte del Museu Episcopal de Vic. *Quaderns del Museu Episcopal de Vic*, [en línia], Vol. 1, p. 45-63.
- Montañés, J.A. (2013, 7 de novembre). Els clarobscurs dels museus. Entre la tradició i la modernitat, aquests equipaments es plantegen el seu futur. *El País*, a https://elpais.com/ccaa/2013/11/06/quadern/1383776544_785300.html
- Boya, J. Gassó, M. Picas, O. (2017). *Museus 2030. Pla de Museus de Catalunya*.
- Pla Estratègic del Solsonès 2019 - 2030.

Webgrafia

- Pla Estratègic Museu de Solsona 2018-2028.
- Planes Albets, R. (1990). *Un cop d'ull a la història de Solsona*. Ajuntament de Solsona, Solsona.
- Prats, L. (2005). Concepto y gestión del patrimonio local, *Cuadernos de Antropología Social*, 21, p. 17-35.
- Ribera, C. (2005). Les reserves del Museu d'Història de Catalunya, un projecte de conservació preventiva. *Quaderns del Museu d'Història de Catalunya*, Vol. 5, p.12-17.
- Rodríguez, A (2012). *Pla de gestió del patrimoni marítim de Sant Pol de Mar*, (Projecte final del màster de Gestió del Patrimoni Cultural). Universitat de Barcelona.
- Roigé, X. (2017). Nous reptes per als museus etnològics a Catalunya: entre la crisi i la redifinició de la seva funció social, *Cuadernos de Antropología Social*, 21, p. 17-35.
- Solé, Aleix (2012). *Pla estratègic per un museu a Navarcles*, (Projecte final del màster de Gestió del Patrimoni Cultural). Universitat de Barcelona.
- Stoa (2005) . *Identificació i desenvolupament del Patrimoni de la comarca del Solsonès*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Casa Museu Les Cases de Matamargó: <https://www.lescacas.com/>
- Ecomuseu de la Vall d'Ora: <https://www.ecomuseuvalldora.cat/>
- Entrades Solsonès: <https://entrades.turismesolsones.com/>
- Institut d'Estadística de Catalunya: <https://www.idescat.cat/>
- Marcús Casa Rural: <https://www.marcuscasarural.com/>
- Museu de la Vall de Lord: <https://museuvalldelord.com/>
- Museu de Solsona: <https://museusolsona.cat/>
- Salí de Cambrils: <http://salidecambrils.cat/ca/>
- Solsona Experience: <https://solsonaexperience.com/home>
- Turisme Solsonès: <http://turismesolsones.com/>

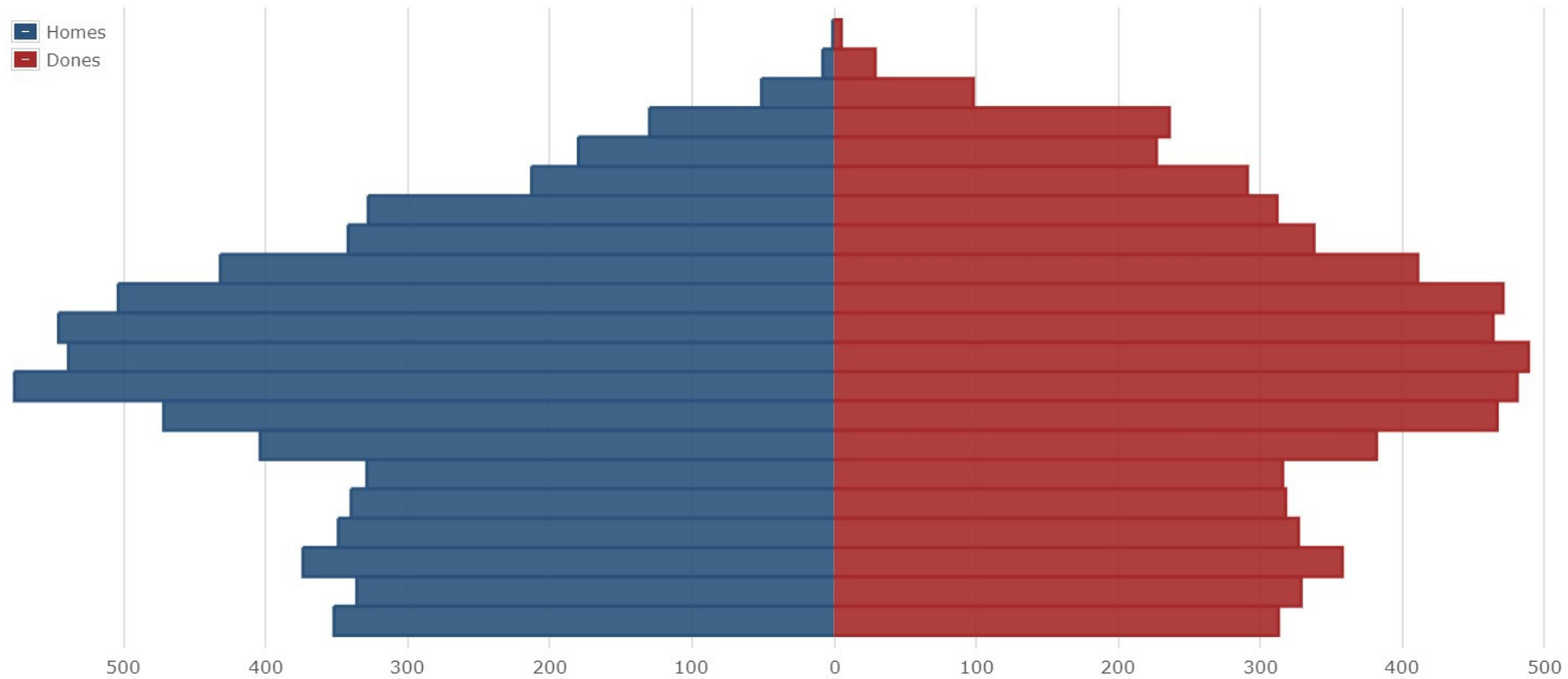

Annexes

1. Piràmide d'edats de la població del Solsonès

Població a 1 de gener. Per sexe i edat quinquenal. Solsonès. 2019

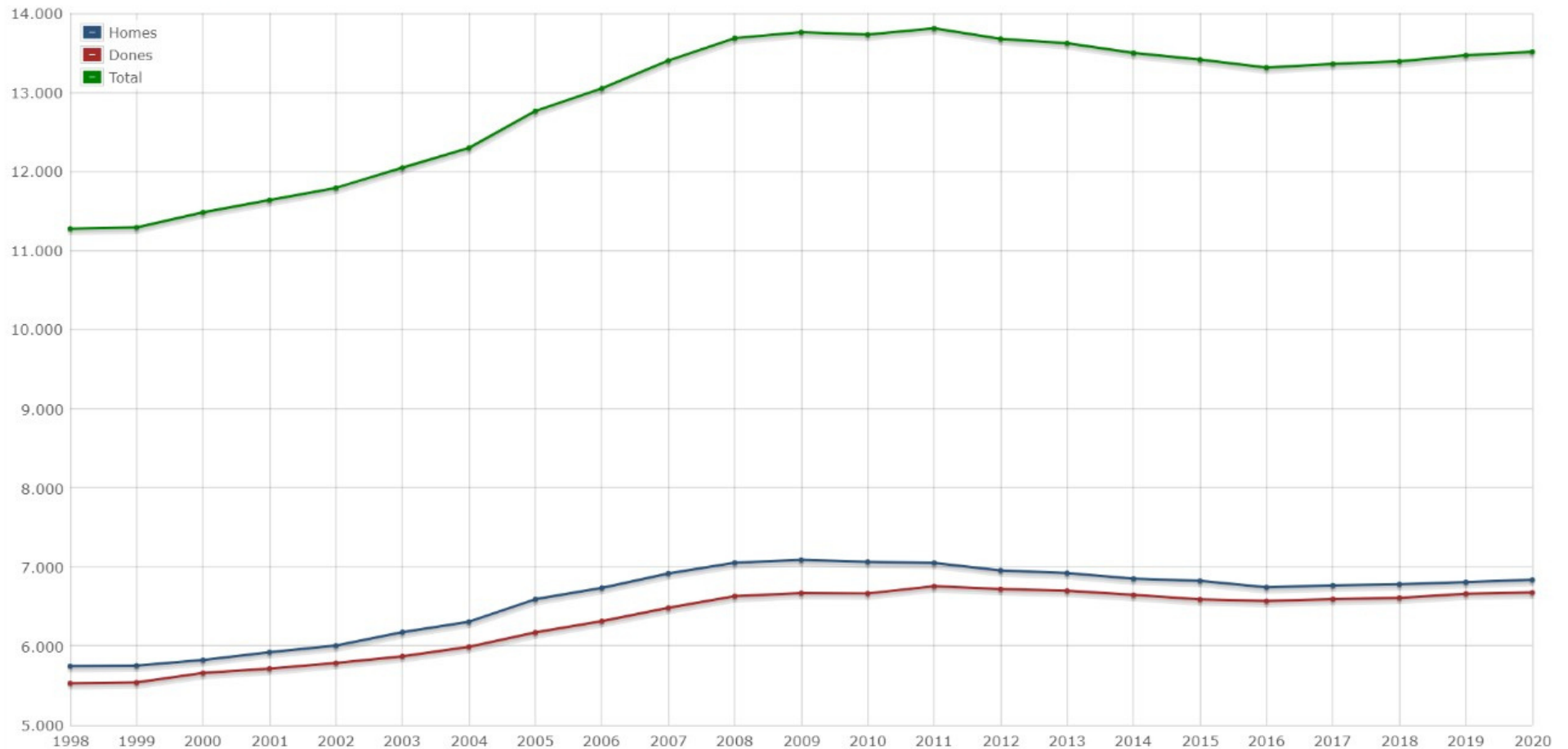

Font: Idescat, a partir del Padró continu de l'INE.

2. Evolució del nombre d'habitants del Solsonès

Població a 1 de gener. Per sexe. Solsonès. 1998-2020

Font: Idescat, a partir del Padró continu de l'INE.